

GRUPLAR ARASI TEMAS VE SOSYAL DEĞİŞİM: SOSYAL KİMLİK YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE BİR DERLEME

Taylan YURTBAKAN
taylan.yurtbakan@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6259-7207

Serap AKFIRAT
serap.akfirat@deu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4989-2399

ÖZ: Gruplar arası temas birçok çalışmada önyargıları kırma ve ayrımcı davranışları gidermede etkili bir mekanizma olarak görülmüştür. Bununla birlikte, dezavantajlı grup üyelerinin kolektif eylemlere katılma ve sosyal değişimi gerçekleştirme yolunda bir engel ve geciktirme mekanizması olarak eleştirilmiştir. Bu derleme, öncelikle Gruplar arası Temas Kuramını ve Sosyal Kimlik Yaklaşımının sosyal değişim ile ilgili öngörülerini tanıtacaktır. Ardından, dezavantajlı grup üyelerinin avantajlı grup üyeleri ile deneyimledikleri farklı temas türlerinin sosyo-yapısal faktörler ve kimlik yönetim stratejileri üzerindeki etkileri ele alınarak kolektif eylemlere katılım ve sosyal değişim niyetleri ile olan bağlantıları açıklanacaktır. Bu çerçevede, farklı temas türlerinin sosyo-yapısal faktörler ve kimlik yönetim stratejileri üzerinde farklı etkiler yaratabileceği ve bunun bir sonucu olarak dezavantajlı grup üyelerinin sosyal değişim niyetlerindeki farklılaşmanın nasıl gerçekleştiği, Sosyal Kimlik Yaklaşımının öngörülerini temelinde bütüncül bir şekilde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: gruplar arası temas, sosyal kimlik yaklaşımı, sosyal değişim

INTERGROUP CONTACT AND SOCIAL CHANGE: A REVIEW WITHIN THE FRAMEWORK OF THE SOCIAL IDENTITY APPROACH

ABSTRACT: Intergroup contact has been recognized in numerous studies as an effective mechanism for reducing prejudice and eliminating discriminatory behaviors. However, it has also been criticized as a barrier and delay mechanism in the participation of disadvantaged group members in collective action and social change. This review will primarily introduce Intergroup Contact Theory and the Social Identity Approach's predictions regarding social change. Subsequently, the impacts of different types of intergroup contact experienced by disadvantaged group members with advantaged group members on socio-structural factors and identity management strategies will be discussed, along with the connections to participation in collective action and intentions for social change. In this context, the review will explore how different types of intergroup contact, guided by the predictions of the Social Identity Approach, affect socio-structural factors and identity management strategies, ultimately shaping the social change intentions of disadvantaged group members.

Keywords: intergroup contact, social identity, social change

1. GİRİŞ

Gruplar Arası Temas Kuramı (GTK; Allport, 1954) psikoloji tarihinde yerini aldığından beri, sosyal bilimciler bugüne kadar yüzlerce çalışmada sosyal temas yoluyla önyargının doğasını incelemiştir. Çalışmaların çoğu, farklı grup üyeleri arasındaki bireysel temasın, diğer grup üyelerine genelleştirilmesi yoluyla dış grubun tümüne karşı olan önyargıyı azaltıp azaltamayacağını araştırırken, bir grup araştırmacı araştırmacı grubu ise son yıllarda temas ve sosyal değişim arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Olumlu temas, çeşitli çalışmalarda ayrımcılık ve önyargıyla başa çıkmak için etkili bir uygulama olarak görülmesine rağmen (Brown ve Hewstone, 2005; Hewstone vd., 2006; Pettigrew ve Tropp, 2006; Pettigrew, 1997; Stephan ve Stephan, 1985;), dezavantajlı grupların sosyal eşitsizliği azaltma veya ortadan kaldırma amacıyla sosyal değişim isteğini sürdürmek için bir engel mekanizması olduğu varsayılarak eleştirilmiştir (Saguy vd., 2009; Wright ve Lubensky, 2009). Bu çalışmalarda, grup statüsünü, gücünü veya etkisini iyileştirmek için yapılan eylemler olarak tanımlanan kolektif eylem üzerindeki olumlu temasın etkisi "ironik" (Saguy, vd., 2009), "çelişkili" (Dixon vd., 2010) ve "yatıştırıcı" (Cakal vd., 2011) olarak adlandırılmıştır. Bunun nedeni, olumlu temasın özellikle dezavantajlı gruplar için kolektif eylemlere katılma niyetlerini azaltması ve sosyal değişime giden yolda geciktirici bir rol üstlenmesi ile ilişkilendirilmiştir.

Ancak, olumlu temasın önyargıları kırma, daha uyumlu bir toplum inşa etme potansiyeli taşıma ve tırmanan çatışmaları azaltma gibi özellikleri nedeniyle, sosyal temas literatüründe ilgi odağı ağırlıklı olarak olumlu temas üzerinde kalmıştır. Araştırmacılar olumlu temasın önyargı üzerindeki bu büyük potansiyelinden dolayı çalışmalarını daha çok gruplar arası temasın "olumlu" kısmına odaklamış ve "olumsuz" temas çalışmalarını ihmal etmiştir. Pettigrew ve Tropp (2006) tarafından gerçekleştirilen bir meta-analiz çalışması, 713 bağımsız araştırmanın sadece %5'inde olumsuz temas kavramının çalışıldığını, geriye kalan çalışmalarda ise olumlu temas kavramına odaklanıldığını işaret etmektedir.

Bununla birlikte, alanyazında kendine yeni yer bulmaya başlayan "destekleyici temas" da sosyal değişim kavramıyla ilintilendirilmeye başlamıştır. Destekleyici temas, dezavantajlı grup üyelerinin, sosyal değişim hedefleri doğrultusunda baskın grup üyeleriyle müttefiklik temeline dayalı olarak kurduğu anlamlı etkileşimleri ifade eder (Droogendyk vd., 2016). Ancak destekleyici temas ve sosyal değişim niyetlerini konu alan çalışmalar sadece deneysel birkaç araştırma ile sınırlı kalmıştır (bkz. Droogendyk vd., 2016; Tam vd., 2007; Techakesari vd., 2017). Bu yüzden bu derlemede, Sosyal Kimlik Yaklaşımı (SKY; Tajfel ve Turner, 1979; 1986) tarafından tanımlanan sosyo-yapısal değişkenler ve kimlik yönetim stratejilerini göz önünde bulundurularak, sosyal temasın tüm boyutları (olumlu, destekleyici, olumsuz) ile kolektif eylem arasındaki ilişki daha kapsayıcı bir bakış açısıyla ele alınacaktır.

2. GRUPLAR ARASI TEMAS KURAMI

Gordon Allport (1954), *Önyargının Doğası* adlı kitabında, farklı grup üyeleri arasındaki sosyal temasın önyargıyı azaltabileceğini ve gruplar arası ilişkileri iyileştirebileceğini öne sürmüştür. Allport'un tanımlamasına göre, sosyal temasın olumlu etkilerinin en iyi sonucu verebilmesi için dört koşul gerekmektedir: (1) gruplar arasındaki eşit statü, (2) ortak hedefler, (3) gruplar arası iş birliği ve (4) otoritelerin ve kurumların desteği. Alanyazındaki araştırmalara göre, olumlu temas, gruplar arası kaygı (Islam ve Hewstone, 1993) ve gruplar arası tehdit algısını azaltarak (Hughes vd., 2017; Schlueter ve Scheepers, 2010), empati ve bakış açısı kazanma yeteneğini (Binder vd., 2009), gruplar arası güveni (Vezzali vd., 2012) ve gruplar arası empatiyi ise artırarak (Johnston ve Glasford, 2018) önyargıyı azaltabilir. Gruplar arası temas kuramının merkezinde bir dış grup üyesi ile gerçekleştirilen sosyal temasın olumlu çıktılarının, dış-grup üyesinin ait hissettiği tüm dış-gruba karşı genellenmesi süreci bulunmaktadır. Eğer olumlu temasın etkileri, temas kurulan kişinin ait olduğu tüm dış gruba genellenemezse, temasın etkileri "gruplar arası" yerine sadece "kişiler arası" olarak kalır. Bu durumda temas, gruplar arası uyum veya benzerliklerimiz ve farklılıklarımızla yaşayabileceğimiz daha iyi ve daha adil bir sosyal yapı oluşturmak için etkili bir mekanizma olarak görülemez. Gruplar arası temasın eleştirilerinden biri bu önemli konuyu sıkça gündeme getirmiştir. Bu eleştirel yaklaşımlar, olumlu temasın sadece bireyler arasındaki tutumları etkili bir şekilde iyileştirebileceğini, ancak gruplar arasındaki önyargıyı azaltmada etkisiz olacağını ileri sürmüştür (Amir, 1976; Rothbart ve John, 1985). Ancak, Pettigrew ve Tropp (2006) tarafından yapılan ve 515 çalışmayı içeren bir meta-analiz, sosyal temasın dış grup üyelerine yönelik

önyargıyı azalttığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte bu çalışma, temasın olumlu etkilerinin tüm dış gruba genellendiğini ortaya koyarak kuramın temel mekanizmasının işler olduğunu göstermiştir.

Olumlu temasın gruplar arası ilişkiler üzerindeki büyük potansiyelinin keşfedilmesinin ardından, araştırmaların odak noktası olumlu temasın uyumlu bir toplum inşa etmede ve sosyal sistemi daha az önyargıyla şekillendirmede önemli bir etkisi olup olmadığını incelemek olmuştur (Binder vd., 2009; Cook, 1984; Harrington ve Miller, 1992; Jackson, 1993; Levin vd., 2003; Patchen, 1999; Sidanius vd., 2008). Birçok araştırmacı, olumlu temasın, bireylerin dış-grup üyelerine karşı algılarını değiştirebileceğini düşündükleri için bu araştırma alanını takip ederken, olumsuz temas son yıllarda nispeten küçük bir araştırmacı grubunun odağı haline gelmiştir (bkz. Barlow vd., 2012; Paolini vd., 2014; Schäfer vd., 2021). Bireyler dış grup üyeleriyle kaçınılmaz olarak kısa süreli karşılaşmalarla temas deneyimleri yaşayabilirler (Hayward vd., 2017). Ancak, bireylerin özellikle ayrılmış toplumlarda dış grup üyeleriyle etkileşime girmeleri için fırsatları veya uygun koşulları olmayabilir. Bireyler, dış grup üyeleriyle temas kurma fırsatları bulamadıklarında, bu grupların kültürü, gelenek ve görenekleri veya günlük yaşamları hakkında çok sınırlı bilgiye sahip olabilirler. Sonuç olarak, bireylerin dış grup üyelerine karşı hissettikleri kaygı ve tehdit artabilir ve bu nedenle onlarla temas kurmaktan kaçınabilirler (Plant ve Devine, 2003; Shelton ve Richeson, 2005). Devam eden bu süreç sonunda, dış grup üyeleriyle temas kurma fırsatı bulduklarında, dış grubun kültürü ve normları hakkında bilgi eksikliği nedeniyle temasın olumsuz sonuçlarıyla karşılaşma olasılıkları daha yüksektir. Olumlu temasa kıyasla olumsuz temas, önyargı üzerinde daha güçlü etkilere sahip olabilir (Hayward vd., 2017). Örneğin, Beyaz Avustralyalıların Müslüman ve Siyah Avustralyalılara karşı tutumlarını inceleyen bir çalışmada (Barlow vd., 2012), olumsuz temasın olumlu temasa kıyasla daha güçlü bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Bu durum, olumsuz temasın gruplar arası kaygıyı (Paolini vd., 2010) ve öfkeyi (Tam vd., 2007) artırarak önyargıyı yükseltebileceği ve olumlu temasın faydalarını zayıflatabileceği anlamına gelir. Özetle, özellikle de Allport'un belirttiği uygun koşulların yokluğunda, her sosyal temas deneyimi olumlu sonuçlar doğurmaz.

Olumlu temasın her ne kadar önyargı ve ayrımcılığı azalttığı savunulsa da, son yıllarda özellikle dezavantajlı grupların sosyal değişim yolundaki motivasyonunu da azalttığı iddia edilerek yatıştırıcı bir mekanizma olduğu şeklinde eleştirilmiştir (bkz. Cakal vd., 2011; Dixon vd., 2010; Saguy, vd., 2009). Bu doğrultuda, gruplar arası temasın sosyal değişim süreçleriyle nasıl etkileşime girdiği ve toplumsal yapıları nasıl dönüştürebileceği bir sonraki bölümde daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

3. GRUPLAR ARASI TEMAS VE SOSYAL DEĞİŞİM

SKY'ye göre (Tajfel ve Turner, 1979; 1986) sosyal değişim, dezavantajlı grup üyelerinin adaletsiz olarak algıladıkları mevcut sosyal düzeni sorgulamasıyla başlar. Bunun sonucunda dezavantajlı grup üyeleri, sosyal düzen içindeki yapısal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için harekete geçerek kendi gruplarının sosyal sistem içindeki statüsünü kolektif şekilde artırmayı amaçlar (Reimer vd., 2016). Sosyal değişimi gruplar arası temas açısından inceleyen ön çalışmalar, gruplar arasında gerçekleşen olumlu temasın dezavantajlı grupların kolektif eylemlere katılma isteğini zayıflatabileceğini öne sürmüştür. Wright ve Lubensky (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma, Afrikalı Amerikalıların Beyaz Amerikalılarla daha sık temas kurduklarında, Afrikalı Amerikalıların sosyal değişim niyetlerinde artış olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, Saguy vd. (2009) dezavantajlı grup üyelerinin avantajlı grup üyeleriyle olumlu temas kurduğunda, gruplar arası eşitsizlik hakkındaki adaletsizlik algılarının azaldığını ve bu durumun dezavantajlı grupların kolektif eylemde bulunma motivasyonunu düşürdüğünü bulmuşlardır. Bu durum da, temasın türünün kolektif eylem eğilimleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Cakal vd. (2011) Beyaz öğrencilerle olumlu temasın, Siyah öğrenciler arasında grubun çıkarları uğruna daha düşük kolektif eylem niyetleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ancak, Beyazlar (avantajlı grup) arasında olumlu temasın kolektif eylem üzerindeki etkisi, Siyahlar (dezavantajlı grup) arasında olduğundan daha zayıftır. Bu durum, olumlu temasın dezavantajlı gruplar arasında kolektif eylem niyetlerini azaltma üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir. Hayward vd. (2017), olumlu temasın hem Siyah hem de Hispanik Amerikalılar arasında Beyazlara karşı öfkeyi azaltarak kolektif eylem davranışını düşürebileceğini göstermiştir. Benzer şekilde, Tausch vd. (2015) dış grup üyeleriyle kurulan arkadaşlığın, Latin Amerikalılar arasında gruplar arası ayrımcılık hakkındaki öfkenin azalmasıyla ilişkilendirildiğini ve bunun daha olumlu dış grup tutumları yoluyla gerçekleştiğini bulmuşlardır.

Bireyler kendi gruplarının ayrımcılığa uğradığını fark ettiklerinde, kendilerini rahatsız eden yapıları yok etmek için ilk adımları atma istekleri ateşlenebilir (van Zomeren vd., 2008). Eğer temas olumlu sonuçlanırsa, bu durum bireylerin dış gruba karşı olumlu tutumlar geliştirmesini sağlayabilirken, grubun mevcut durumuna karşı eşitsiz yapılara meydan okuma isteğini azaltabilir (McKeown ve Dixon, 2017). Bu durum, dezavantajlı grup üyelerinin karşılaştığı ayrımcılık algılarını gizleyebilir (Dixon vd., 2010; Reimer vd., 2017). Bu yaklaşım doğrultusunda, Tropp vd. (2012), Siyah, Latin ve Asyalı Amerikalıların, Beyaz Amerikalılar ile kurdukları arkadaşlıklar sayesinde grup temelli ayrımcılığı uzun vadede daha az algıladıklarını ve bunun da kolektif eyleme katılma isteklerini azalttığını bulmuşlardır. Bununla birlikte olumlu temas, bireylerin dezavantajlı grup kimliklerinden ziyade daha üst düzeydeki bir kimlikle bağ kurmalarını teşvik edebilir (Dovidio vd., 2009). Bu durum, kolektif eyleme katılım ile ilişkili önkoşulları engelleyebilecek şekilde, bireylerin grup kimlikleri ile olan aidiyetini zayıflatır (Pettigrew, 1997; Verkuyten vd., 2010). Bu yüzden olumlu temas, grup kimliğini, gruplar arası öfkeyi, dış grup hakkındaki olumsuz tutumları ve ayrımcılık algılarını azaltarak dezavantajlı grupların kolektif eylem niyetlerini düşürebilir.

Gruplar arası temasın, sosyal değişim üzerindeki etkilerini ele alırken, bu ilişkinin daha derinlemesine anlaşılabilmesi için Sosyal Kimlik Yaklaşımı'nın önemine değinmek gerekmektedir. Bu kuram, bireylerin kendilerini ait hissettikleri gruplarla bağlantılı olarak sosyal dünyayı nasıl algıladıklarını ve bu algıların grup içi ve gruplar arası ilişkilerde nasıl şekillendiğini açıklamaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, sosyal değişimin dinamikleri daha iyi anlaşılabilir ve bu süreçte grup kimliklerinin rolü daha belirgin hale gelir. Bir sonraki bölümde, sosyal değişim süreçleri Sosyal Kimlik Yaklaşımı çerçevesinde incelenecek ve gruplar arası ilişkilerdeki dönüşümün sosyal kimlikler ile nasıl etkileştiği ele alınacaktır.

4. SOSYAL KİMLİK YAKLAŞIMI AÇISINDAN SOSYAL DEĞİŞİM

SKY'ye göre sosyal kimlik, grup üyeliğine verilen duygusal önemden ve değerden doğar. Bireyler, kendilerine dair olumlu bir benlik görünümü oluşturmak için benlik saygılarını korumaya veya artırmaya eğilimlidir (Brown, 2000). İç grubu belli bir karşılaştırma boyutunda ilgili dış gruplardan olumlu bir şekilde ayırt etmek yoluyla, olumlu bir sosyal kimlik elde etmeye veya sürdürmeye yatkındırlar (Turner, 1975). Bu nedenle SKY, düşük statülü grup üyelerinin, grubun sosyal sistemdeki dezavantajlı konumu nedeniyle benlik saygılarını olumsuz etkilemesine ve negatif bir sosyal kimlik algısına sahip olmasını bekler (Brown ve Lohr, 1987). Dolayısıyla, düşük statülü grup üyeleri olumlu bir sosyal kimlik algısına sahip olma amacıyla grup sınırlarının geçirgenliği, mevcut eşitsizliğin algılanan meşruiyeti ve grubun sosyal statüsünün değişebilirliği gibi sosyo-yapısal değişkenlerin algısına bağlı olarak belirlenen bazı kimlik yönetim stratejileri geliştirmeye eğilimlidirler: (1) bireysel hareketlilik, (2) sosyal yaratıcılık ve (3) sosyal rekabet.

Bu kavramsallaştırmaya göre, düşük statülü grup üyeleri gruplar arasında geçirgenlik olduğunu algılıyorlarsa, bireysel hareketlilik göstererek iç gruplarını terk edip daha yüksek statülü bir gruba üye olabilirler. Eğer gruplar arasındaki sınırların geçirgen olmadığı düşünülüyorsa diğer sosyo-yapısal değişkenleri göz önünde bulundururlar. Örneğin, gruplar arasındaki eşitsizliğin meşru olduğunu ve/veya bu eşit olmayan durumun gelecekte değiştirilebilir olduğu algısı hakimse, kimlik yönetim stratejilerinden sosyal yaratıcılık stratejilerine başvurulabilir. Sosyal yaratıcılık, düşük statüye sahip grup üyelerinin grup üyeliklerini sürdürerek, olumsuz olan grup kimliğinin değerini artırmak ve iç grup ile dış grup arasında iç grup lehine olacak şekilde olumlu bir fark oluşturmak amacıyla gruplar arası karşılaştırmaların belirli boyutlarını bilişsel olarak değiştirilmesini ifade eder (Becker, 2012). Bu süreç şu yollarla gerçekleştirilir: (a) karşılaştırma boyutunun olumlu şekilde yeniden tanımlanması, (b) karşılaştırma boyutunun öneminin azaltılması, (c) iç grubun daha düşük statüye sahip başka bir dış gruba karşılaştırılması, ve (d) yeni bir karşılaştırma boyutunun belirlenmesi. Son olarak, düşük statüye sahip grup üyeleri, daha yüksek statüye sahip bir gruba geçemiyor ancak gruplar arasındaki eşitsizliğin meşru algılamıyor ve/veya değişebilir olduğunu düşünüyorsa, kimlik yönetim stratejilerinden sosyal rekabete başvurarak sosyal değişim gerçekleştirme yolunda adım atarlar (Becker, 2012; Wright, 2001). Bu tür kolektif eylemler, dilekçe imzalamak veya oy vermek gibi şiddet içermeyen yöntemlerden, grevler ve sokak eylemleri gibi daha radikal yöntemlere kadar geniş bir yelpazeye yayılabilir. (Tausch vd., 2011; Wright vd., 1990). Böylece SKY, sosyal değişim kavramını hem düşük statülü grup üyelerinin *geçirgenlik*, *meşruluk* ve *değişmezlik*

gibi sosyo-yapısal değişkenler ile ilgili algıları, hem de bu algıların *bireysel hareketlilik*, *sosyal yaratıcılık* ve *sosyal rekabet* gibi kimlik yönetim stratejileri üzerindeki etkileri ile açıklamaktadır.

Yukarıda bahsedilen kuramsal çerçeve kapsamında, sosyal temas türlerinin (örn. olumlu, destekleyici, olumsuz) SKY'nin sosyal değişimi açıklamada kullandığı sosyo-yapısal değişkenler üzerinde etkisi olabileceğine, bunun sonucunda düşük statülü grupların kimlik yönetim stratejilerinin farklılaşacağına ve bu yolla da sosyal değişim isteklerinin nasıl sonuçlanacağına odaklanılacaktır.

5. SOSYAL KİMLİK YAKLAŞIMI AÇISINDAN OLUMLU TEMAS VE SOSYAL DEĞİŞİM İLİŞKİSİ

5.1. Olumlu Temas, Geçirgenlik ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Geçirgenlik, bireylerin gruplar arasındaki sınırları ne derece açık ve esnek ya da kapalı ve katı algıladıklarını ifade eder. Grup sınırlarının açık ve esnek olduğu düşünüldüğünde, bireyler kişisel çabalarıyla başka bir gruba geçiş yapabileceklerine inanırlar. Buna karşın, sınırların kapalı ve katı olduğu algısı, grup üyeliğinin sabit ve değiştirilemez olduğu düşüncesini pekiştirir. Bu algı, bireylerin gruplar arası eşitsizliklere nasıl tepki vereceğini belirleyerek, bireysel hareketlilik ya da kolektif mücadele stratejilerini benimsemelerini etkiler. Grup sınırlarının geçirgenlik algısı, gruplar arası ilişkilerde kritik bir rol oynar (Tajfel, 1975). SKY'ye göre bireysel hareketlilik genellikle ilk tercih edilen baskın tepki olurken, kolektif stratejiler (örn., sosyal yaratıcılık ve sosyal rekabet) çoğunlukla grup üyeliğinin değiştirilmesi mümkün olmadığında ön plana çıkar. Bireyler, daha yüksek statülü bir dış gruba geçerek benlik saygılarını olumsuz etkileyen sosyal kimlikten kurtulabilir. Böylece, toplumda grup olarak daha yüksek bir konuma ulaşma olasılığını sağlayan sosyal değişim ihtiyacı algısı ortadan kalkar. Diğer bir deyişle, düşük statülü bir gruptan daha yüksek statülü bir gruba bireysel olarak geçiş yapmak, kolektif eylemlere katılma isteğini doğal olarak düşürmektedir (Hogg ve Abrams, 1988). Bu durum, bireysel hareketliliğin mevcut düzenin korunmasına katkıda bulunabileceğini ima eder. Eğer durum böyleyse, düşük statülü grup üyeleri sınıfsal eşitsizliği azaltmak için kolektif eyleme ihtiyaç duymamalıdır (Ellemers, 1993). Wright vd. (1990) tarafından yapılan bir başka çalışma ise geçirgenlik algısının, bireyci stratejilerin kullanım olasılığını artırdığını, hatta daha yüksek statülü bir pozisyona geçiş oldukça kısıtlı olsa bile bu etkinin geçerli olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, geçirgenlik algısı, olumsuz olarak algılanan sosyal kimlik algısını daha olumlu hale getirmek için baskın bir tepki olmasının yanı sıra sosyal değişime dair olan desteğin önemli bir yordayıcısıdır.

Eğer olumlu temas, gruplar arasındaki geçirgenlik algısı üzerinde önemli etkiler yaratıyorsa, bireysel hareketlilik stratejisinin kullanılma olasılığını artırarak sosyal değişim niyetleri üzerinde de önemli etkiler yaratabileceği varsayılabilir. Bu bağlamda Reicher (2007), dış grup üyeleriyle olumlu temasın yüksek statülü grubu adil (Saguy vd., 2009) ve toplumsal yapıyı daha az ayrımcı ve daha geçirgen (Wright ve Lubensky, 2009) algılama ile sonuçlanabileceğini belirtmiştir. Bu durum, avantajlı grup üyelerinin bu kişileri sosyal normlar açısından kendi gruplarından farklı algılamasına ve avantajlı grup tarafından kabul edilme olasılığının artmasına yol açabilir (Tausch vd., 2015). Bu sonuçlar, dezavantajlı grup üyelerinin bireysel hareketlilik gibi bireysel eylem stratejilerini seçmelerine neden olabilir. Her ne kadar SKY tarafından öngörülen temas ve sosyo-yapısal değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen mevcut araştırmalar sınırlı olsa da, Tausch vd. (2015) olumlu temas ile geçirgenlik ve bireysel hareketlilik niyetleri arasındaki ilişkiyi azınlık grup üyeleri bağlamında araştırmıştır. Bu sonuçlara göre, olumlu temas gruplar arası geçirgenliği olumlu yönde yordamış ve bunun sonucunda dezavantajlı grup üyeleri grup sınırlarını daha geçirgen algıladıkça bireysel hareketlilik stratejisine yönelme olasılıkları da artmıştır.

İç grubu terk etmenin ilk koşullarından biri, bireylerin kendi gruplarıyla özdeşleşmesinin azalmasıdır (Taylor ve McKirnan, 1984). Mevcut araştırmalara göre, bireyler dış grup üyeleriyle olumlu etkileşimlerde bulundukça, kendi gruplarıyla olan özdeşleşme eğilimleri azalmaktadır (Reimer vd., 2017; Wright ve Lubensky, 2009). Buna benzer olarak, Tausch vd. (2015) de olumlu temasın, Amerikalı Latinler arasında iç grup özdeşleşmesi de dahil olmak üzere çeşitli psikolojik faktörleri azalttığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, bireysel hareketlilik yönelimi, avantajlı grup hakkındaki algıları değiştirebilir. Bu yönelim, dezavantajlı grup üyelerinin avantajlı grupla özdeşleşmesini artırarak iç grup üyeleri ile daha az ortaklık hissine sebep olmaktadır (Derks vd., 2015; ayrıca bkz. Terry vd., 2001). Bu etki, olumlu temasın iç grup özdeşleşmesi üzerindeki etkisine benzer bir rol oynar. Gruplar arasındaki açık ve geçirgen sınırlar daha

yüksek statülü bir gruba geçiş ihtimalini artırdığından dolayı düşük statülü grup üyelerinin iç gruplarıyla özdeşleşmesini daha da azaltabilir (Ellemers vd., 1988).

Bu bağlamda, gruplar arasında gerçekleşen olumlu etkileşimlerin, düşük statülü grup üyeleri arasında iç grupla özdeşleşmeyi azaltarak algılanan geçirgenliği artırabileceği öne sürülmektedir. Bu durum, kişileri bireysel hareketlilik stratejisini benimsemeye yönlendirebilir ve dolayısıyla kolektif eyleme katılma niyetlerini azaltabilir.

5.2. Olumlu Temas, Meşruluk ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Meşruluk, bireylerin sosyal hiyerarşiyi ve gruplar arasındaki eşitsizlikleri ne ölçüde meşru ve adil ya da gayrimeşru ve adaletsiz olarak algıladıklarını ifade eder. Bu algı, bireylerin eşitsizliklere nasıl tepki vereceğini şekillendirerek onları sosyal yaratıcılık stratejilerine yönlendirebilir ya da sosyal değişim doğrultusunda kolektif çabalara teşvik edebilir. Eğer gruplar arasında geçirgenlik yoksa veya iç grupla özdeşleşme gruptan ayrılmayı engelleyecek kadar yüksekse ve gruplar arası eşitsizlik meşru ve değişmez olarak algılanıyorsa, düşük statülü grup üyeleri, gruplar arası karşılaştırmanın belirli boyutlarını değiştirerek grup üyeliklerini sürdürmeyi tercih ettikleri kimlik yönetim stratejilerinden sosyal yaratıcılık stratejilerine yönelebilirler (Becker, 2012). Bireysel hareketlilik, olumsuz sosyal kimlikle başa çıkmak için bireysel bir strateji olarak değerlendirilirken, sosyal yaratıcılık stratejileri grup düzeyinde iyileşme sağlamaya ve gruplar arasındaki olumsuz farklılıkla başa çıkmaya yönelik girişimleri temsil ettiği için kolektif stratejiler olarak kabul edilir (Blanz vd., 1998). Ancak, sosyal yaratıcılık stratejileri kolektif stratejilerden oluşsa da, grubun toplumsal hiyerarşideki konumunu iyileştirmeye yönelik kolektif çabaları içermez (Jetten vd., 2005; Tajfel ve Turner, 1986). Becker'in (2012) gerçekleştirdiği deneysel bir çalışma, sosyal yaratıcılık stratejilerinin statükoyla mücadelede sosyal sistemin daha değişmez olarak algılanabileceğini göstermiştir. Bu çalışmaya göre, yeni bir karşılaştırma boyutu seçmek, aşağı yönlü karşılaştırma yapmak ve karşılaştırmanın önemini azaltmak, gruplar arasında olumlu farklılıklar kurarak kolektif eylem niyetlerini zayıflatmıştır. Eğer SKY'nin öne sürdüğü gibi, gruplar arası ilişkilerin meşruluğu ve değişmezlik algısı, grup sınırlarının kapalı olduğu durumlarda sosyal yaratıcılık stratejilerinin belirleyici unsurlarıysa (bkz. Bezouw vd., 2021), olumlu temasın, gruplar arası ilişkilerin hem meşruluğunu hem de değişmezliğini yordadığı koşullarda kolektif eylem niyetleri üzerinde de önemli etkiler yarattığı ileri sürülebilir.

Sistemi Meşrulaştırma Kuramı'na göre (SMK; Jost ve Banaji, 1994), bireyler eşit olmayan koşullarda dahi mevcut toplumsal sistemi meşrulaştırma eğilimindedir. SMK, sistemi meşrulaştırma olasılığının en yüksek olduğu grupların özellikle dezavantajlı durumda olan gruplar olduğunu savunur. (Jost vd., 2003; ayrıca bkz. Henry ve Saul, 2006). Ancak bazı bağlamsal faktörler, düşük statülü gruplar arasında bu eğilimi artırabilir ya da azaltabilir. Avantajlı grupla kurulan olumlu temas, dezavantajlı grup üyelerini sistemi meşrulaştıran politik davranışları benimsemeye yönlendirebilecek bağlamsal faktörlerden biri olabilir (Sengupta ve Sibley, 2013). Örneğin, bazı araştırmalar, düşük statülü grup üyelerinin, baskın gruplarla olumlu temas kurdukça grupları lehine olan politikaları destekleme olasılığını azalmış ve sistem içindeki grup statüsünü iyileştirmeye yönelik kolektif eyleme katılma motivasyonlarının düştüğünü göstermiştir (Dixon vd., 2007; Durrheim ve Dixon, 2010). Di Bernardo vd. (2019) tarafından gerçekleştirilen benzer bir çalışma, olumlu temas ve kolektif eylemlere katılma motivasyonu arasındaki ilişkide meşruluğun anlamlı bir aracı olduğunu göstermiştir. Buna göre, olumlu temas statü farklılıklarının algılanan meşruluğunu azaltarak bireylerin sosyal değişim yolundaki istekliliğini azaltmıştır.

Buna ek olarak, dış grup üyeleriyle kurulan olumlu etkileşimler, zamanla kimlik belirginliğini azaltarak bireylerin kendilerini ortak bir üst kimlik ile daha güçlü bir şekilde sınıflandırmasını sağlayabilir (Gaertner vd., 1989). Başlangıçta farklı gruplara ait olduklarını hisseden dezavantajlı ve avantajlı grup üyeleri, yeni bir ortak iç grup içinde benzer grup üyeleri olarak kendilerini sınıflandırmaya başlar (Gaertner vd., 2000). Bu süreçle birlikte olumlu temas, bu kapsayıcı ortak üst kimliği teşvik ederek daha olumlu dış grup tutumlarını destekleyebilir (Andrighetto vd., 2012; Dovidio vd., 2008). Bununla birlikte, Greenaway vd. tarafından (2011) yürütülen bir çalışma, ortak üst kimlikle kurulan özdeşleşmenin Avustralyalı Aborjinlerin kendi gruplarıyla daha az özdeşleşmesine ve bu durumun Avrupalı sömürgecilerin inşa ettiği tarihsel adaletsizlikleri azaltmaya yönelik kolektif eyleme katılma isteğini düşürmesine sebep olduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, dezavantajlı grup üyeleri avantajlı grup üyeleri ile olumlu temasa geçtikçe kendi grupları aleyhine olan adaletsizlikleri farketmede zorluklar yaşadığı, bunun bir sonucu

olarak da sosyal değişim niyetlerinin düştüğü gözlemlenmiştir (Cakal vd., 2011; Saguy vd., 2009; Tropp vd., 2012; ayrıca bkz. Dixon vd., 2012). Başka bir deyişle, baskın grupla kurulan olumlu temasın gruplar arası eşitsizlik kavramı üzerinde yarattığı hatalı algılar nedeniyle grup lehine olan çıkarların belirginliğini düşürebilir (Sengupta ve Sibley, 2013). Bu doğrultuda SMK, azalan kimlik belirginliğinin sistemi meşrulaştırma motivasyonunu artırmaya katkıda bulunabileceğini öne sürer (Jost vd., 2004).

Buna ek olarak SMK, dezavantajlı grup üyelerinin, gruplararası eşitsizlikle ilgili algılarını meşru ve gerekli olarak rasyonelleştirmelerini sağlayan ideolojilere yönelmeye eğilimli olduğunu ifade eder (Jost ve Hunyady, 2005). Örneğin, meritokrasi (liyakat) ideolojisi, eşitliği esasen bireyler arasındaki yetenek farklılıkları olarak ele alır ve eşitlik sorununu bireysel düzeye indirger (Sibley ve Wilson, 2007). Bu süreç sonunda dezavantajlı grup üyeleri, yapısal olarak farklılaşmış hiyerarşinin mağduru olmaktan kaynaklanan bir bilişsel çelişki yaşar ve eşitsiz olan sistemi meşrulaştırarak bu bilişsel çelişkiyi bertaraf etmeye çalışabilir (Sengupta ve Sibley, 2013). Örneğin, Jost (1997) tarafından yapılan bir araştırma, düşük ücretli işçilerin ekonomik eşitsizliği daha fazla içselleştirdiğini, zor görevlerde daha az ücret almalarını hak ettiklerini düşündüklerini ortaya koymuştur. Dolayısıyla, meritokratik ideolojinin teşvik edilmesi, dezavantajlı grup üyelerinin maruz kaldıkları eşitsizliği içsel nedenlere bağlamalarına neden olabilir. Bu süreçle birlikte dezavantajlı grup üyelerinin, sistemi adil, meşru ve kabul edilebilir olarak görme olasılıklarının artacağı söylenebilir (Federico ve Levin, 2004; Sidanius ve Prato, 2001). Bu bağlamda olumlu temas, meritokratik ideolojinin benimsenmesini artırabilir ve dezavantajlı grup üyeleri arasında sistemin meşru olduğu algısını güçlendirerek sosyal değişime duyulan desteğin azalmasına yol açabilir (Dixon vd., 2007). Bu bulgulara paralel olarak, Sengupta ve Sibley (2013), olumlu temasın, dezavantajlı grup üyeleri arasında meritokratik ideolojiyi desteklemeyi pekiştirebileceğini ve iç grup adına sosyal politikalarla karşı çıkan bir tutumu artırabileceğini göstermiştir. Sonuç olarak olumlu temasın kimlik belirginliğini azaltması, meritokratik ideolojinin benimsenmesi ve hatalı beklentiler yaratması gibi özelliklerinden dolayı, dezavantajlı grup üyelerinin algıladıkları meşruluğu düşürmekte olduğu ve kolektif eylemlere katılma niyetlerini azaltmakta olduğu sonucuna varılabilir.

5.3. Olumlu Temas, Değişmezlik ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Gruplar arası ilişkilerin değişmezliği, bir sosyal sistemde grup statüsünün ne ölçüde değişebilir veya değişebilmesinin mümkün görüldüğünü ifade eder (Turner, 1975). Alanyazındaki SKY bağlamında değişmezlik üzerine yapılan araştırmalar, diğer sosyo-yapısal değişkenler (örn., geçirgenlik, meşruluk) ile karşılaştırıldığında daha sınırlı kalmıştır. Benzer şekilde, olumlu temas ile grup statüsünün değişmezliği arasındaki ilişki, bugüne dek gerek korelasyonel gerekse deneysel çalışmalarda yeterince ele alınmamıştır. Ancak, sosyo-yapısal değişkenlerin ve grup yeterliğinin birbirine bağımlı ilişkileri göz önünde bulundurularak, olumlu temas ve değişmezlik arasında dolaylı bir bağlantı kurulabilir. İlk olarak, Tajfel (1981), sosyo-yapısal değişkenlerin birbirinden bağımsız olmadığını, meşruluk ve değişmezlik değişkenleri arasında güçlü bir korelasyon bulunduğunu öne sürmüştür. Buna göre, gruplar arasındaki eşitsizliğin meşru görülmediği bir sistem aynı zamanda değişmez olarak algılanabilir (Verkuyten ve Reijerse, 2008). Bir meta-analiz çalışması (Bettencourt vd., 2001), grup ilişkilerinin meşruiyeti ve değişmezliği arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Verkuyten ve Reijerse'e (2008) göre, sosyal hiyerarşide iç grup konumunu iyileştirmenin zor veya hayal edilemez olduğu durumlarda, düşük statülü grup üyeleri sistemi hem meşru olmayan bir şekilde hem de değişmez bir yapıda olduğunu algılayabilir. Bu eşzamanlı dolaylı etkiler göz önüne alındığında olumlu temasın, dezavantajlı grup üyelerinin sistemi hem daha az meşru hem de daha fazla değişmez olarak algılamasına sebebiyet verdiği söylenebilir.

İkinci olarak, grup yeterliği, iç grubun kolektif bir eylem yoluyla sosyal değişimde başarılı olabileceğine dair inancı ifade eder (Hornsey vd., 2006; Mummendey vd., 1999). Grup yeterliği, kolektif eylem niyetlerini harekete geçiren önemli bir faktör olarak görülmektedir (Cohen-Chen ve van Zomeren, 2008). Bezouw vd.'ye (2021) göre, sosyal sistemin daha değişebilir hale getirebilmek için grup temelli bir yeterlilik duygusu gereklidir. Grup yeterliği ile algılanan değişmezlik arasında olumlu bir ilişki olduğunu öne sürülmektedir (Jiménez-Moya vd., 2018). Buna göre, düşük statülü grup üyeleri gruplarının sosyal değişim yolunda başarılı olacaklarına inanmadıklarında, sosyal sistemin içindeki düşük grup statülülerini daha değişmez olarak algılayarak bu durum ile başa çıkmak için sosyal yaratıcılık stratejilerine odaklanmaya daha yatkındırlar. Eğer olumlu temas grup yeterliğini anlamlı bir şekilde yorduyorsa, bunun

grup yeterliği yoluyla değişmezliği de yordadığı öne sürülebilir. Bu dolaylı bağlantıya dair kanıtlara bakıldığında, Reicher (2007), dış grup üyeleriyle kurulan sık ve yakın sosyal temasın, iç grubun yeterliğini ve sosyal değişim için motive edebilecek kaynakları hafife alma eğilimiyle ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Bunun nedeni, olumlu temasın dezavantajlı grup üyelerinin ilgisini, sosyal değişimi harekete geçiren temel öncüller olan grup temelli düşünme veya kolektif kimliklerden ziyade daha bireysel düzeye indirgemesi olabilir (Stürmer ve Simon, 2004; van Zomeren vd., 2008). Öte yandan, Tam vd. (2007), olumlu temasın dış gruba yönelik öfkeyi anlamlı bir şekilde azalttığını göstermiştir (ayrıca bkz. Kauff vd., 2017; Pettigrew ve Tropp, 2008). Buna paralel olarak, Claassen (2016), gruplar arası öfkenin, kaynakların gruplar arasındaki paylaşımında önemli bir belirleyici olduğunu öne sürmüştür. Kaynakların dağılımı adaletsiz olarak algılandığında, baskın gruba karşı grup temelli öfkeyi tetikleyebilir (van Zomeren vd., 2004). Eğer olumlu temas, saldırgan eylemleri yordayan ve oldukça olumsuz bir duygu olan gruplar arası öfkeyi azaltıyorsa (Mackie vd., 2000; ayrıca bkz. Devos vd., 2002), grup yeterliğine dair olan inancın gerekliliğini azaltarak gruplar arası ilişkilerin değişmezlik algısını da güçlendirebilir.

Özetle, avantajlı grup üyeleriyle kurulan olumlu temasın, iç grup özdeşleşmesinde yarattığı düşüş yoluyla algılanan geçirgenliği azalttığı ve bunun da dezavantajlı grup üyelerini bireysel hareketlilik stratejilerine yönlendirdiğini ve sosyal değişime katılım istekliliğini düşürdüğü öne sürülmektedir. Öte yandan olumlu temas, dezavantajlı grup üyelerinin algıladığı meşruluğunu (gruplar arası ayrımcılıkla ilgili hatalı beklentilerin artması, grup üyeliğinin öneminin azalması yoluyla) ve gruplar arası ilişkilerin değişmezliğini (artan meşruluk algısı ve azalan grup yeterliği algısı arasındaki karşılıklı ilişki yoluyla) artırabilir. Bu süreç, dezavantajlı grup üyelerini sosyal yaratıcılık stratejilerine yönlendirirken sosyal değişim niyetlerini de azaltır.

6. SOSYAL KİMLİK YAKLAŞIMI AÇISINDAN DESTEKLEYİCİ TEMAS VE SOSYAL DEĞİŞİM İLİŞKİSİ

Destekleyici temas, sosyal değişim yolunda mücadele eden dezavantajlı grup üyeleri ile baskın grup üyeleri arasındaki karşılıklı desteğe dayalı bir etkileşim türüdür. Destekleyici temas, olumlu temasın bir biçimi olmakla birlikte, ayırıcı temel özelliği, dezavantajlı grubun baskın gruptan sosyal değişim sürecinde aldığı destektir. Alanyazındaki birçok çalışmada, gruplar arası temas aynı düzlemin iki farklı ucu olarak olumlu veya olumsuz çıktılar ile çalışılmıştır (bkz. Pettigrew ve Tropp, 2006). Olumlu temas her ne kadar kolektif eylemlere katılma isteğini düşürüyor olarak gözükse de, olumlu temasın içeriği değiştiğinde ve avantajlı grupla müttefiklik temelinde deneyimlendiğinde dezavantajlı grupların kolektif eylem niyetleri artarak sosyal değişime olan ihtiyaç algısı yükselebilir. Örneğin Droogendyk vd. (2016) tarafından yürütülen deneysel bir çalışma, avantajlı grup üyeleri ile gerçekleştirilen olumlu temasın dezavantajlı grup üyelerinin kolektif eylem niyetlerini azalttığını göstermiştir. Ancak, avantajlı grubun gruplar arası eşitsizliğe açık bir şekilde karşıt olduğu koşulda ise dezavantajlı grubun kolektif eylem niyetleri zayıflamamıştır. Bununla paralel olarak, Chamberlain ve Plant (2024) tarafından gerçekleştirilen güncel bir çalışma, Beyaz Amerikalılar ile olumlu bir şekilde temasta bulunan Siyah, Hispanik ve Latin Amerikalıların sosyal değişim niyetlerinin azaldığını göstermiştir. Fakat, Beyaz Amerikalıların ırkçılığa karşı açıkça karşıtlık belirttiği durumda, bireylerin sosyal değişim yapma istekleri artmıştır. Bu bilgiler ışığında, sonraki bölümlerde destekleyici temas ve sosyal değişim niyetleri arasındaki ilişki SKY'nin öngörülleri temelinde ele alınacaktır.

6.1. Destekleyici Temas, Geçirgenlik ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Daha önce belirtildiği gibi, dış grup üyeleriyle kurulan yakın temas, düşük statülü grup üyelerin iç grupla olan özdeşleşmelerini azaltabilir ve gruplar arasındaki sınırların algılanan geçirgenliğini artırarak bireysel hareketlilik stratejisinin tercih edilmesine yol açabilir. Ancak düşük statülü grup üyeleri haklarını elde etmeye teşvik eden destekleyici bir temas deneyimlediklerinde, avantajlı grup üyelerinin gruplar arası eşitsizliğe yönelik açık eleştirileri, dezavantajlı grup üyelerinin iç grupla özdeşleşmelerini azaltmak yerine güçlendirebilir (Becker vd., 2013; Techakesari vd., 2017). Dahası, avantajlı grup müttefikleri onları desteklemeye devam ettikçe, düşük statülü grup üyeleri, düşük statülü üyeler ve avantajlı grup müttefiklerini içeren yeni bir “dayanışma temelli ortak üst kimlik” geliştirebilirler (örn. bkz. Subaşiç vd., 2008). Techakesari vd.'nin (2017) Avustralyalı LGBTQ bireyler üzerinde gerçekleştirdiği çalışma, LGBTQ bireylerin iç grupları ile olan özdeşleşmelerinin destekleyici temas ve kolektif eylemlere katılma

arasındaki ilişkide anlamlı bir aracı değişken olduğunu saptamıştır. Bu çalışmaya göre, heteroseksüel bireyler ile destekleyici temas deneyimleyen eşcinsel erkekler, LGBTQ kimlikleri ile daha fazla özdeşleşmiş ve bu da onları kolektif eyleme daha güçlü bir şekilde motive etmiştir. Bu bulgu, olumlu temas ile sosyal değişim arasındaki olumsuz ilişki üzerine önceki kanıtlarla çelişmektedir. Her ne kadar destekleyici temas olumlu temas olarak görülsün de, olumlu temasın içeriğinin destekleyici bir nitelik taşıması bireylerin sosyal değişim niyetlerini tam tersi yönde etkiliyor gibi gözükmektedir.

6.2. Destekleyici Temas, Meşruluk ve Kimlik Yönetim Stratejileri

SKK'ye göre, her ne kadar avantajlı grup üyeleri, olumlu olarak algıladıkları sosyal kimliklerini korumak için gruplarının sistem içindeki avantajlı konumunu sürdürme eğiliminde olsalar da, bazı avantajlı grup üyeleri mevcut sosyal sistemin hiyerarşisinin meşruluğunu sorgulayabilmektedir (Iyer ve Ryan, 2009; Subaşıć vd., 2008). Avantajlı bir grup üyesi, fayda sağladığı adaletsiz sistemi sorguladığında ve eleştirdiğinde, bu durum dezavantajlı grup üyeleri için kolektif eylemlere katılımın önemli bir öncülü olan meşruluk algılarını artırmak yerine azaltabilir (Tajfel ve Turner, 1979; van Zomeren vd., 2004; Wright, 2010). Becker vd. (2013) tarafından yapılan deneysel bir çalışmada, avantajlı grupların üyeleriyle gerçekleşen olumlu temasın LGBT bireylerin sosyal değişime olan ilgisini azaltıp azaltmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmada, avantajlı grup üyeleriyle kurulan olumlu temas, LGBT bireylerin protestolara katılma niyetlerini önemli ölçüde azaltmıştır. Öte yandan, kurulan temas hem olumlu hem de LGBT bireylerin haklarını destekleyici olduğunda, dezavantajlı grubun sosyal değişim niyetlerini azaltmamıştır. Önceki bölümlerde belirtildiği üzere, SMK'ye göre, dış grup üyeleriyle kurulan olumlu temas, kimlik belirginliğini azaltarak dezavantajlı grup üyelerinin adaletsiz sistemi daha fazla meşrulaştırmasına yol açabilir (Jost vd., 2004). Bu bağlamda, dezavantajlı grup üyeleri ile müttefik olan avantajlı grup üyeleri gruplar arasındaki eşitsizliği sorguladığında, dezavantajlı grup üyelerinin kimlik belirginliğinin artması sonucu grup temelli eşitsizlik algısının da artması beklenir (Becker vd., 2013). SMK'nin önerdiği gibi, artan kimlik belirginliği, düşük statülü grupları adaletsiz sisteme karşı daha fazla meydan okuma olasılığını artırabilir.

6.3. Destekleyici Temas, Değişmezlik ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Değişmezlik değişkeni düşünüldüğünde, avantajlı grup üyelerinden gelen destekleyici temasın, grup yeterliği algısını artırarak grup statüsünün değiştirilebilir olduğu algısını artırdığı düşünülebilir. Destekleyici temas ile grup yeterliği arasındaki ilişkiyi inceleyen deneysel veya korelasyonel bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, avantajlı grubun dezavantajlı grubun sosyal değişim isteğine dair olan desteği, dezavantajlı grubun ek kaynaklara erişim olasılığını artırabilir. Bu durum, iç grubun ortak hedeflerine ulaşmak için yeterli kaynaklara sahip olduğu inancını da güçlendirebileceği düşünülebilir (ayrıca bkz. Droogendyk vd., 2016). Buna ek olarak, Tam vd. (2007), düşük statülü grup üyelerini toplumsal değişim için harekete geçmeye ve dış grupla yüzleşmeye yönlendiren önemli bir değişken olan gruplar arası öfkenin (van Zomeren vd., 2008; Walker ve Smith, 2002), olumlu temas ile affetme arasında önemli bir aracı olduğunu göstererek avantajlı grup üyeleri ile kurulan olumlu etkileşimin gruplar arası öfkeyi azalttığını ortaya koymuştur (ayrıca bkz. de Vos vd., 2013). Bu durum da, adaletsiz sistemin değiştirilmesi gerektiği algısını daha güçlü bir şekilde ateşleyebilir. Dolayısıyla, destekleyici temasın gruplar arası ilişkilerin meşruluk ve değişmezlik algısını azaltarak sosyal yaratıcılık stratejilerine yönelmek yerine sosyal değişim elde etmek için sosyal rekabet stratejilerine katılım davranışını motive edebileceği öne sürülmektedir.

Sonuç olarak, dezavantajlı grup üyeleri sosyal değişim yolunda avantajlı grup müttefiklerinden açık destek aldıklarında, grup sınırlarının geçirgen olup olmamasıyla ilgilenmekten vazgeçecek, sistemi daha gayrimeşru ve değişebilir olarak algılama ihtimalle artacaktır. Bu durum, dezavantajlı grup üyelerini bireysel hareketlilik ve sosyal yaratıcılık stratejileri yerine, sosyal rekabet stratejisine yönelten kimlik yönetimi stratejilerine katılmaya teşvik edebilir. Bu kavramsallaştırma, olumlu temasın “ironik” (Saguy vd., 2009), “paradoksal” (Dixon vd., 2010) ve “yatıştırıcı” (Cakal vd., 2011) olarak değerlendirilen çerçevelerine karşı bir kanıt sağlamakla kalmaz, aynı zamanda olumlu sosyal değişimin nasıl meydana gelebileceğini açıklayabilir.

7. SOSYAL KİMLİK YAKLAŞIMI AÇISINDAN OLUMSUZ TEMAS VE SOSYAL DEĞİŞİM İLİŞKİSİ

Olumlu temas ile sosyal değişim arasındaki ilişkide SKY'nin öngördüğü sosyo-yapısal faktörleri inceleyen bazı kanıtlar olmasına rağmen, olumsuz teması ve bunun sosyo-yapısal değişkenler üzerindeki etkilerini içeren bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, bu bağlantı olumlu-olumsuz temas asimetrisi bağlamında yorumlanabilir. Öyle ki, gruplar arası temas ile ayrımcılık arasındaki ilişki, temas olumsuz olarak neticelendiğinde, olumlu olduğundan daha güçlü etki etmektedir (Graf vd., 2014; Paolini vd., 2010;). Dolayısıyla, olumsuz temasın sosyo-yapısal değişkenler ve sosyal değişim üzerindeki potansiyel etkileri, olumlu temasın sosyal değişimi engelleyici etkilerine (Reimer vd., 2017) karşıt olarak ele alınabilir. Bu çerçevede, olumsuz temas ile sosyal değişim arasındaki ilişkide sosyo-yapısal faktörler ve kimlik yönetim stratejileri önemli rollere sahip olabilir.

7.1. Olumsuz Temas, Geçirgenlik ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Olumlu temasın sonuçlarının aksine, olumsuz temas deneyimleri iç grup ile olan özdeşleşmeyi artırabilir. Reimer vd. (2017) tarafından yürütülen ve olumsuz temasın kolektif eylem üzerindeki dolaylı etkisini inceleyen nadir çalışmalardan biri, LGBT azınlıkların heteroseksüel bireylerle daha fazla olumsuz temas deneyimlediklerinde, iç grupları ile daha güçlü bir şekilde özdeşleştiklerini göstermiştir (ayrıca bkz. Becker vd., 2012). İç grup özdeşleşmesindeki bu artış, kişisel ve grup düzeyindeki ayrımcılığın artması yoluyla dezavantajlı grupların LGBT haklarını savunmak için kolektif eyleme katılma istekliliğini artırmıştır. Dezavantajlı grup üyeleri baskın gruplarla olumsuz temas kurduğunda, bu durum dezavantajlı grup üyelerinin tehdit altında hissetmesine neden olabilir ve kendi gruplarına daha fazla bağlanmalarına yol açabilir. Bunun sonucunda, baskın gruba karşı önyargı ve olumsuz tutumların artması muhtemeldir (Stephan vd., 2009). Bu nedenle, dezavantajlı grup üyelerinin, baskın grup üyeleriyle olumsuz temas kurduklarında grup sınırlarını daha az geçirgen olarak algılamaları beklenebilir. Dezavantajlı grup üyelerinin grup sınırlarının geçirgen olup olmadığına algısına bakılmaksızın, olumsuz temas deneyimleri yaşadığı durumlarda grup üyeliğini değiştirmeyi tercih etmeyerek bireysel hareketlilik stratejisine yönelme ihtimallerinin düşeceği söylenebilir. Bunun nedeni, olumsuz deneyimlerin, olumlu deneyimlere kıyasla, daha fazla olumsuz kalıp yargı içeren algılar oluşturma olasılığının yüksek olmasıdır (Aberson, 2015). Bu nedenle, olumsuz temasın iç grup özdeşleşmesini artırarak gruplar arası geçirgenlik algısını azaltması muhtemeldir. Bu durum, dezavantajlı grup üyelerinin bireysel hareketlilik stratejileri ile kimlik yönetimine katılma motivasyonunu düşürebilir ve bunun yerine diğer kolektif kimlik yönetimi stratejilerine yönelmelerine sebep olabilir.

7.2. Olumsuz Temas, Meşruluk ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Baskın gruplarla yaşanan olumsuz deneyimler, gruplar arasında karşılaştırma yapmayı tetikleyebilir ve dezavantajlı grup üyelerinin dikkatini gruplar arası eşitsizliklere ve ayrımcılığa daha fazla yönlendirebilir (bkz. Wright, 2013). Bunun sonucunda, baskın gruplarla yaşanan olumsuz temas deneyimleri, düşük statülü grup üyelerinin maruz kaldığı gruplar arası eşitsizlik ve ayrımcılığı vurgulayarak (Hayward vd., 2017) toplum içindeki grup statüsünün meşru olmayan bir çerçevede değerlendirmelerine yol açabilir. Örneğin, Reimer vd. (2016) tarafından yapılan bir çalışma, algılanan ayrımcılığın azınlık üyeleri arasında olumsuz temas ve kolektif eyleme katılım arasındaki ilişkide anlamlı bir aracı olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Hayward vd. (2017), Siyah Amerikalıların Beyaz Amerikalılarla yaşadıkları olumsuz temasın, Siyah Amerikalıların algıladığı ayrımcılığı arttırdığını ve bunun da kolektif eyleme katılma niyetlerini yükselttiğini bulmuştur.

Olumsuz temas, grup üyeliği algısını daha belirgin hale getirebilir. Paolini vd. (2010) tarafından gerçekleştirilen ve literatürde olumsuz etkileşimler ile kimlik belirginliği arasındaki ilişkiyi inceleyen tek boyamsal çalışma, Amerikalı genç yetişkinlerin, olumsuz temas sırasında olumlu temasa kıyasla gruplar arasındaki yaş farkını daha belirgin olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Bu durumun, zamanla epizodik ve kronik kimlik belirginliğini arttırdığı görülmüştür. Sonuç olarak, olumsuz temasın gruplar arası kategorileri daha belirgin hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Kategori üyeliği belirgin olduğunda, düşük statülü grup üyeleri kendilerini bir bireyden çok grup üyeleri olarak düşünme eğilimindedir. Bu durum, kategorik düzeyde gruplar arası karşılaştırmaları tetikler (Reimer vd., 2017). Dolayısıyla, baskın gruplarla yaşanan olumsuz temas, kimlik belirginliğini artırır ve maruz kalınan önyargı ile ayrımcılığı vurgulayarak gruplar arası ilişkilerin meşruluk algısını azaltabilir.

7.3. Olumsuz Temas, Değişmezlik ve Kimlik Yönetim Stratejileri

Olumsuz temas grup temelli öfkeyi tetikleyerek iç grubun sosyal değişimi gerçekleştirmesi gerektiğine dair inancı artırabilir. Örneğin, Hayward vd. (2017) Beyaz Amerikalılar ile yaşanan olumsuz etkileşimlerin Siyah ve Hispanik Amerikalılar arasında gruplar arası öfkeyi pozitif olarak yordadığını ve bunun kolektif eylem davranışını artırdığını ortaya koymuştur. Bu araştırmanın ikinci çalışmasında ise, olumsuz temasın Beyazlara karşı öfkeyi artırırken, olumlu temasın ise gruplar arası öfkeyi azalttığını göstermişlerdir. Bu durum, Siyah katılımcılar arasında Beyaz karşıtı tutumları güçlendirmiş ve dış gruptan kaçınmayı artırmıştır. Ayrıca, bireyler gruplar arası temas sırasında olumsuz deneyimler yaşadığında, benlik saygılarına yönelik bir tehdit hissedebilirler (Reimer vd., 2017). Bu durumda, düşük statülü grup üyeleri, olumsuz etkileşimi ayrımcılık algısı ile eşleyerek benlik saygılarını koruma motivasyonu gösterebilirler (Major vd., 2003). Sonuç olarak, adaletsiz muamele algıları gruplar arası öfkeyi tetikleyebilir (van Zomeren vd., 2004). Bu, toplumsal değişim ihtiyacını güçlendirmekle birlikte, dezavantajlı grubun maruz kaldığı ayrımcılığı vurgulayarak algılanan grup yeterliği algısını artırabilir. Adaletsiz olarak algılanan sistemin değiştirilmesi gerektiğine dair olan inanç, beraberinde grubun adaletsiz sistemi değiştirebileceğine dair olan yeterlik algısını ön plana çıkarabilir. Avantajlı grup üyeleriyle temasta bulunmamış dezavantajlı grup üyeleri, hayatları boyunca maruz kaldıkları adaletsizliği yeterince fark edememiş olabilirler. Bir düşük statülü grup üyesi, baskın grubun bazı üyeleriyle olumsuz bir temas yaşadığında, yapısal adaletsizliğin temellerini fark etme ve analiz etme olasılığı daha yüksek olabilir.

Bu bağlamda olumsuz temas, ayrımcılığın farkına varılması, artan kimlik belirginliği, adaletsiz muamele algısı veya adaletsizlik algıları yoluyla gruplar arasındaki eşitsizliği meşruluğunu azaltabilir ve sosyal değişim ihtiyacını tetikleyebilir. Sosyal değişim ihtiyacına dair olan istek düşük olduğunda, grubun sosyal değişimi gerçekleştirebilme yeterliğine dair inanç etkisiz hale gelebilir. Sonuç olarak, dezavantajlı grup üyeleri baskın gruplarla olumsuz şekilde temas ettiğinde, grup yeterliği algısı artabilir. Bu da sosyal sistemin daha değişebilir olarak algılanmasına katkıda bulunabilir.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Gruplar arası Temas Kuramı üzerine yapılan araştırmalar, son altmış yılda dış gruba yönelik tutum ve ayrımcı davranışların nasıl değiştirilebileceğine dair önemli bulgular sağlamıştır. Bununla birlikte, bazı araştırmalar, adaletsiz şekilde muamele görme veya kaynakların haksız dağılımından mağdur olan dezavantajlı grupların hak ettiklerini düşündükleri kaynaklara erişimi engelleyen ya da geciktiren bir mekanizma olarak değerlendirildiğini vurgulamıştır. Öte yandan, gruplar arası temasın, sosyal değişime destek verme mekanizmalarını daha geniş bir çerçevede açıklayan temel kuramlardan biri olan Sosyal Kimlik Yaklaşımı ile bağdaştırılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda sunulan öneriler, temas türlerinin (olumlu, destekleyici, olumsuz) dezavantajlı grup üyeleri arasında sosyo-yapısal değişkenlerin kimlik yönetimi stratejileri üzerindeki etkileri aracılığıyla sosyal eşitlik yönündeki kolektif eylem niyetlerini nasıl etkilediğini daha geniş bir çerçeveye açıklayabilir. Bu kavramsallaştırma, olumlu temasın dezavantajlı grupların sosyal değişim isteğini azalttığı yönündeki savları (Cakal vd., 2011; Dixon vd., 2010; Saguy vd., 2009) açıklama potansiyeli taşımaktadır. Aynı zamanda sosyal değişimle ilişkilendirilen gruplar arası temas araştırmalarında ihmal edilen olumsuz teması da kapsayarak temas ve sosyal değişim arasındaki ilişkiyi açıklamada daha kapsamlı bir çerçeve sunabilir.

Alanyazında gruplar arası temas türleri ve kolektif eylem arasındaki ilişkide rol oynayan düzenleyici (Hässler vd., 2020) ve aracı değişkenleri tanımlayan (MacInnis ve Hodson, 2019) bazı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda geçen önermelerde olumlu ve olumsuz temas konu edilirken, destekleyici temasa yer verilmemiştir. Ancak SKY, dezavantajlı grupların sosyal değişim yolundaki davranış farklılıklarını geniş bir çerçevede açıklayabilen önemli bir kuram olarak alanyazında yerini almıştır. Eğer gruplar arasında gerçekleşen sosyal temasın olumlu, destekleyici veya olumsuz çıktıları sosyo-yapısal değişkenler ve devamında kimlik yönetim stratejileri üzerinde bir etkiye sahipse, SKY'nin öngörülleri gruplar arası temasın tüm türleri ve sosyal değişim arasındaki davranış farklılıklarını açıklamada uygun bir kavramsallaştırma sunabilir. Temas ve sosyal değişim ilişkisi arasında SKY'nin öngörülleri test eden tek çalışma bulunmaktadır (bkz. Di Bernardo vd., 2019). Bu çalışmada olumlu ve olumsuz temasa dair ayrı ölçümler alınmamış ve bir düzlemin iki ucu olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar, temasın sıklığı arttıkça dezavantajlı grup üyelerinin gruplar arasındaki eşitsizliği daha meşru görme eğilimi olduğunu göstermektedir. Buna göre, olumlu temas grup sınırlarının geçirgenliğini artırarak dezavantajlı grup

üyelerinin bireysel hareketlilik stratejisini uygulamasına yol açabilir ve bireylerin kolektif eylem niyetlerini doğal olarak düşürebilir. Eğer grup sınırları kapalıysa ve grup değiştirme mümkün değilse, mağdur olunan ayrımcı davranışlardan dikkati uzaklaştırarak ve kimlik belirginliğini düşürerek gruplar arası eşitsizliğin meşruluk algısını artırabilir. Ayrıca, grup yeterliği algısını da düşürerek mevcut durumun değişmezlik algısını güçlendirebilir. Bu durum, düşük statülü grup üyelerinin sosyal yaratıcılık stratejisine yönelmesine ve sosyal değişime destek verme isteklerinin azalmasına yol açabilir.

Bireyler, farklı bağlamlarda ve çeşitli nedenlerle grup dışı üyelerle temas kurabilirler. Günlük rutinler düşünüldüğünde, temas deneyimleri bireylerin istekliliğini ve bilinçli niyetlerini içeren gönüllü bir biçimde gerçekleşebileceği gibi, rastlantısal veya istem dışı da ortaya çıkabilir (Bagci vd., 2021). Bunun yanı sıra, bireyler dış grup üyelerle karşılaştıklarında, etkileşimin içeriği olumlu temasın sonuçlarını değiştirme potansiyeline sahip farklı konuları içerebilir. Örneğin, temas sırasında grup içi ve grup dışı üyeler arasındaki ortak noktalara odaklanmanın olumlu bir yapı oluşturma olasılığı yüksek olsa da (örn., Dovidio vd., 2009), gruplar arası eşitsizliği sürdürmeye hizmet eden politik tutumlar genellikle değişmeden kalmaktadır (örn., Jackman ve Crane, 1986). Öte yandan, etkileşimin içeriği gruplar arası farklılıkları vurgulayarak eşitsizliği tanımaya hizmet ettiğinde, temas hem olumlu hem de daha etkin sonuçlara yol açabilir; örneğin, politika desteği ve hem avantajlı hem de dezavantajlı grup üyeleri arasında kolektif eyleme katılım istekliliğinin artması gibi (Tropp vd., 2021; Vezzali vd., 2017). Dolayısıyla, gruplar arası temasın içeriği, gruplar arası eşitsizlikleri tanımaya odaklandığında, temasın sonuçları önyargıyı azaltma ve sosyal değişimi destekleme açısından daha olumlu ve faydalı olma eğilimindedir. SKY, henüz alanyazında yeni çalışılmaya başlanan ve hakkında birkaç deneysel çalışma bulunan destekleyici temas ile ilgili de kapsamlı açıklamalar yapma potansiyeline sahip olabilir. Destekleyici temas her ne kadar bir olumlu temas gibi gözükse de, olumlu temasın müttefiklik içeren boyutu olumlu temastan farklı olduğu için sosyal değişim konusunda çıktılar zıt gözükmemektedir (bkz. Droogendyk vd., 2016; Tam vd., 2007; Techakesari vd., 2017).

Dezavantajlı grup üyeleri, sosyal değişim yolunda onların haklarını savunan baskın grup üyeleri ile kurduğu samimiyet veya arkadaşlık, sosyo-yapısal faktörler aracılığıyla gruplar arasındaki eşitsizliği sorgulama eğilimlerini zayıflatmaktansa güçlendirme eğiliminde gözükmemektedir. Örneğin, Avustralya Evlilik Eşitliği kurumunun sunduğu raporuna göre (2014), LGBT topluluğuna yönelik olumlu tutumlar yıllar içinde artmıştır. Bu olumlu değişim, LGBT bireylerinin toplumsal yaşamda daha fazla yer almasına ve dolayısıyla günlük hayattaki görünürlüklerinin artmasına katkıda bulunmuş olabilir. Bunun sonucunda, heteroseksüel bireyler ile LGBT bireyler arasında olumlu temas deneyimlerinin sıklığı ve yaygınlığı artmış olabilir (bkz. Louis vd., 2013). LGBT Avustralyalılarının kolektif eylemlere katılma niyetlerinin, heteroseksüellerle olumlu etkileşimde bulunmalarıyla azalmış olması beklenebilir. Buna paralel olarak, Amerika bağlamında yapılan bir çalışmada (Becker vd., 2013), LGBT bireylerin, LGBT haklarını desteklemeyen heteroseksüellerle olumlu temas kurduklarında, karşı cinsin evliliği için yapılan kolektif hareketlere katılma olasılıklarının daha düşük olduğu gösterilmiştir. Ancak, Droogendyk vd. (2016) ve Techakesari vd.'nin (2017) Avustralya'daki deneysel çalışmaları, destekleyici bir içerik taşıyan olumlu temasın LGBT Avustralyalılarının kolektif eylemlere katılma istekliliğini zayıflatmadığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak SKY, olumlu temas ve destekleyici temas arasındaki farklılaşmayı kendine özgü öngürleriyle açıklama potansiyeline sahiptir.

Suriyelilerin Türkiye'deki durumu da bu kavramsallaştırmalar ile yorumlanabilir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi verilerine göre (2025), Türkiye yaklaşık olarak 2.9 milyon kişi ile dünyada en fazla geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusuna ev sahipliği yapan ülkedir. Suriyeliler yıllar içinde Türk halkının günlük rutinlerine giderek daha fazla dahil olmuş ve bu sayede Türk halkıyla daha fazla temas kurma fırsatları bulmuştur. Suriyelilere karşı önyargı, negatif tutumlar ve ayrımcılık çeşitli nedenlerle artma eğilimi göstermektedir (bkz. Akpınar, 2017; Karataş, 2015; Polat ve Kaya, 2017; Sönmez ve Adıgüzel, 2017). Çoğunluk grubunun gerçekçi bir tehdit hissettiği bağlamlarda, azınlık gruplarına yönelik suçlamalar ve negatif tutumların toplumda artma eğiliminde olduğu söylenebilir (Nir ve Sophie, 2018; bkz. Riek vd., 2006; Schlueter ve Scheepers, 2010). Suriyelilerin kurmaya çalıştığı temasların, karşılaştıkları önyargı ve ayrımcılık nedeniyle sıklıkla olumsuz sonuçlanması beklenebilir. SKY'yi göz önünde bulundurduğumuzda, olumsuz temas deneyimleri Suriyelilerin iç grup kimliğini artırabilir ve bu da onları bireysel hareketlilik stratejilerinden uzaklaştırarak diğer kimlik yönetim stratejilerini benimsemeye itebilir. Buna alternatif olarak, olumsuz temas deneyimleri meşruluk ve değişmezlik algılarının azalması nedeniyle

sosyal rekabet stratejilerine yönelmeye neden olabilir. Her ne kadar olumsuz temas deneyimlerinin, sosyal değişimin ilk adımları olarak tanımlanabilecek grup yeterliği algısını artırabileceği düşünülse de, sosyal değişimin mümkün olduğu konusunda bir umut olmadığı sürece kolektif eylemlere katılmak için yeterince etkili olmayacaktır. Cohen-Chen ve van Zomeren (2018) tarafından yapılan deneysel çalışma, grubun sosyal değişimi gerçekleştirebilecek inancına dair olan algısının, yalnızca buna dair umut yüksek olduğunda sosyal değişim eğilimlerini artırdığını göstermiştir. Sonuç olarak dezavantajlı grup üyeleri sosyal değişimi mümkün bir netice olarak görmediklerinde, kendi gruplarının değişimi gerçekleştirebilme yeteneklerine daha az ilgi gösterebilirler. Suriyelilerin, memleketlerinden acı verici olaylar yaşayarak Türkiye'ye göç ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, olumsuz temas deneyimleseler dahi, temel insan ihtiyaçlarını (örneğin, güvenli bir ülkede yaşamak) kaybetmemek için kolektif olarak eyleme geçmekten kaçınıyor olabilirler. Kendi gruplarının toplum içindeki statüsünü artırmak için kolektif eylemlere katılma niyetleri olsa dahi, resmi olarak "geçici koruma altındaki" olarak tanımlanan statülerinin belirsizliği nedeniyle sosyal değişim sonuçlarının ne olacağına dair belirsizlik içinde olabilirler. Bu belirsizlik, Suriyeliler arasında sosyal değişime dair olan umudu azaltabilir. Öte yandan, gruplar arası temasla ilgili yapılan çoğu araştırma WEIRD (Batılı, eğitilmiş, sanayileşmiş, zengin ve demokratik; Henrich vd., 2010) örneklemeleri üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle, Türkiye'de SKY bağlamında geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar ile ilgili gruplar arası temas ve kolektif eylem eğilimlerini içeren daha fazla araştırma yapılması alanyazını ve bu konuya dair olan görüşleri zenginleştirecektir.

Bu doğrultuda, gruplar arası temas ve sosyal değişim arasındaki ilişkiyi daha iyi kavrayabilmek için SKY bağlamında farklı temas türlerinin ve bağlamsal faktörlerin ele alındığı daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Gruplar arası temas söz konusu olduğunda, farklı grup üyelerini bir araya getirerek temas uygulamaları yapmak zor ve zahmetli olabilmektedir. Ancak, kişiler sosyal teması her zaman yüz yüze deneyimlemez. Örneğin, bireyler arkadaşlarının farklı grup üyesi olan diğer arkadaşlarıyla kurdukları ilişkileri gözlemleyerek dolaylı yoldan gruplar arası ilişkilere dair olan tutum ve davranışları değişebilir (bkz., Brown ve Paterson, 2016; Zhou vd., 2018). Bununla birlikte, dolaylı temas uygulamaları zihinsel imgeleme yoluyla gerçekleşen hayali temas ile de yapılabilmektedir. Bu uygulamalarda, deneysel manipülasyon koşullarında bireylerden başka bir grup üyesi ile olumlu bir etkileşime veya arkadaşlık ilişkisine girdiğini hayal etmeleri istenmektedir (bkz., Bağcı vd., 2018; Stathi vd., 2014). Gruplar arası temas ve sosyal değişim ile ilgili yürütülecek deneysel çalışmalar, yüz yüze temas imkânının düşük olduğu durumlarda hayali temas yöntemi kullanılarak yürütülebilir. Ancak, bir bireyden olumsuz bir deneyimi hayal etmesinin istenmesi etik olmayabilir. Bu yüzden, olumsuz temas çalışmaları etik sorunlardan dolayı deneysel olarak çalışılması sakıncalı görülmektedir. Fakat söz konusu olumlu temas ve destekleyici temasın sosyal değişim ile ilişkisi olduğunda, deneysel çalışmalar hayali temas yoluyla gerçekleştirilebilir. Dezavantajlı grup üyelerinden, avantajlı bir grup üyesiyle temas kurduklarını ve bu temas sırasında avantajlı grup üyesinin sosyal değişim yolunda dezavantajlı gruba destek verdiğini hayal etmeleri istenerek kolektif eylem niyetleri ölçülebilir. Ancak, dolaylı temas çoğunlukla doğrudan temas çalışmalarının mümkün olmadığı durumlarda uygulanması önerilen uygulamalardır (Stathi ve Crisp, 2008). Bu yüzden, çalışmaların yüz yüze temas uygulamaları şeklinde yürütülmesi temasın doğasına dair daha net çıkarımlar sunacaktır. Özellikle, destekleyici temasın kolektif eylem üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalara olan odağın artırılması, SKY'nin öngörülerini genişletme ve temasın farklı dinamiklerini daha iyi kavrama açısından önemli katkılar sağlayabilir. Ayrıca, temasın yalnızca sosyal dönüşüm süreçlerini nasıl şekillendirdiğini anlamaya yönelik çeşitli analizler hem teorik alanyazını geliştirici hem de politika yapıcılar ve sivil toplum kuruluşları için yol gösterici potansiyele sahip olmasını sağlayacaktır. Son olarak, Türkiye gibi heterojen bir göçmen nüfusuna sahip toplumlarda, temasın bağlamsal etkilerini değerlendiren çalışmaların artması hem akademik bilgi birikimine hem de gruplar arası ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik pratik müdahalelere katkı sunabilir.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

Yazar Katkıları: 1. yazar, çalışmada 1,2,3,4,5,6,7,8 bölümlerinde katkı sağlamıştır. 2. yazar, çalışmada 1,4 ve 8 bölümlerinde katkı sağlamıştır. 1. yazarın katkı oranı: %70, 2. yazarın katkı oranı: %30.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: The authors declare that ethical principles were followed in all stages of this study. In case of any violation, the Turkish Journal of Social Science Research holds no responsibility, and all liability rests with the author(s) of the study.

Author Contributions: The first author contributed to Sections 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, and 8 of the study. The second author contributed to Sections 1 and 8. The contribution rate of the first author is 70%, while the contribution rate of the second author is 30%.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors.

KAYNAKLAR

- Aberson, C. L. (2015). Positive intergroup contact, negative intergroup contact, and threat as predictors of cognitive and affective dimensions of prejudice. *Group Processes & Intergroup Relations*, 18(6), 743-760. <https://doi.org/10.1177/1368430214556699>
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 3(3), 16-29.
- Allport, G. W., Clark, K. ve Pettigrew, T. (1954). *The nature of prejudice*. Perseus Books.
- Amir, Y. (1976). The role of intergroup contact in change of prejudice and ethnic relations. In *Towards the elimination of racism* (pp. 245-308). Pergamon.
- Andrighetto, L., Mari, S., Volpato, C. ve Behluli, B. (2012). Reducing competitive victimhood in kosovo: The role of extended contact and common ingroup identity: reducing competitive victimhood. *Political Psychology*, 33(4), 513-529. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2012.00887.x>
- Australian Marriage Equality. (2014). *Fact sheets*. Australian Marriage Equality. <http://www.australianmarriageequality.org/get-informed/fact-sheets/>
- Bagci, S. C., Husnu, S., Turnuklu, A. ve Tercan, M. (2021). Do I really want to engage in contact? Volition as a new dimension of intergroup contact. *European Journal of Social Psychology*, 51(2), 269-284. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2733>
- Bagci, S. C., Piyale, Z. E., ve Ebcim, E. (2018). Imagined contact in high conflict settings: The role of ethnic group identification and the perspective of minority group members. *Journal of Applied Social Psychology*, 48(1), 3-14. <https://doi.org/10.1111/jasp.12485>
- Barlow, F. K., Paolini, S., Pedersen, A., Hornsey, M. J., Radke, H. R. M., Harwood, J., Rubin, M. ve Sibley, C. G. (2012). The contact caveat: Negative contact predicts increased prejudice more than positive contact predicts reduced prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(12), 1629-1643. <https://doi.org/10.1177/0146167212457953>
- Becker, J. C. (2012). The system-stabilizing role of identity management strategies: Social creativity can undermine collective action for social change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(4), 647-662. <https://doi.org/10.1037/a0029240>
- Becker, J. C., Wright, S. C., Lubensky, M. E. ve Zhou, S. (2013). Friend or ally: Whether cross-group contact undermines collective action depends on what advantaged group members say (Or don't say). *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(4), 442-455. <https://doi.org/10.1177/0146167213477155>
- Bettencourt, B. A., Charlton, K., Dorr, N. ve Hume, D. L. (2001). Status differences and in-group bias: A meta-analytic examination of the effects of status stability, status legitimacy, and group permeability. *Psychological Bulletin*, 127(4), 520-542. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.4.520>
- Bezouw, M. J., Toorn, J. ve Becker, J. C. (2021). Social creativity: Reviving a social identity approach to social stability. *European Journal of Social Psychology*, 51(2), 409-422. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2732>
- Binder, J., Zagefka, H., Brown, R., Funke, F., Kessler, T., Mummendey, A., Maquil, A., Demoulin, S. ve Leyens, J.-P. (2009). Does contact reduce prejudice or does prejudice reduce contact? A longitudinal test of the contact hypothesis among majority and minority groups in three european

- countries. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(4), 843-856. <https://doi.org/10.1037/a0013470>
- Blanz, M., Mummendey, A., Mielke, R. ve Klink, A. (1998). Responding to negative social identity: A taxonomy of identity management strategies. *European Journal of Social Psychology*, 28(5), 697-729. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199809/10\)28:5<697::AID-EJSP889>3.0.CO;2-#](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199809/10)28:5<697::AID-EJSP889>3.0.CO;2-#)
- Brown, B. B. ve Lohr, M. J. (1987). Peer-group affiliation and adolescent self-esteem: An integration of ego-identity and symbolic-interaction theories. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 47-55. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.47>
- Brown, R., ve Paterson, J. (2016). Indirect contact and prejudice reduction: Limits and possibilities. *Current Opinion in Psychology*, 11, 20-24. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.03.005>
- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30(6), 745-778. [https://doi.org/10.1002/1099-0992\(200011/12\)30:6<745::AID-EJSP24>3.0.CO;2-O](https://doi.org/10.1002/1099-0992(200011/12)30:6<745::AID-EJSP24>3.0.CO;2-O)
- Brown, R. ve Hewstone, M. (2005). An integrative theory of intergroup contact. In *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 37, pp. 255–343). [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(05\)37005-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(05)37005-5)
- Cakal, H., Hewstone, M., Schwär, G. ve Heath, A. (2011). An investigation of the social identity model of collective action and the ‘sedative’ effect of intergroup contact among Black and White students in South Africa: Investigation of the SIMCA and the sedative effect of contact. *British Journal of Social Psychology*, 50(4), 606-627. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.2011.02075.x>
- Chamberlin, K. G. ve Plant, E. A. (2024). Getting by with a little help from my antiracist White friends: Can White antiracism counteract the demobilizing effect of positive contact? *Group Processes & Intergroup Relations*, 13684302241286442. <https://doi.org/10.1177/13684302241286442>
- Claassen, C. (2016). Group entitlement, anger and participation in intergroup violence. *British Journal of Political Science*, 46(1), 127-148. <https://doi.org/10.1017/S000712341400012X>
- Cohen-Chen, S. ve Van Zomeren, M. (2018). Yes we can? Group efficacy beliefs predict collective action, but only when hope is high. *Journal of Experimental Social Psychology*, 77, 50-59. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2018.03.016>
- Cook, S. W. (1984). Cooperative interaction in multiethnic contexts. In *Groups in contact* (pp. 155-185). Academic Press
- de Vos, B., van Zomeren, M., Gordijn, E. H. ve Postmes, T. (2013). The communication of “pure” group-based anger reduces tendencies toward intergroup conflict because it increases out-group empathy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(8), 1043-1052. <https://doi.org/10.1177/0146167213489140>
- Derks, B., van Laar, C., Ellemers, N. ve Raghoe, G. (2015). Extending the queen bee effect: How hindustani workers cope with disadvantage by distancing the self from the group: self-group distancing among ethnic minorities. *Journal of Social Issues*, 71(3), 476-496. <https://doi.org/10.1111/josi.12124>
- Devos, T., Silver, L. A., Mackie, D. M. ve Smith, E. R. (2002). D. M. Mackie ve E. R. Smith (Ed.), *From prejudice to intergroup emotions* içinde (ss. 111–134). Taylor & Francis.
- Di Bernardo, G. A., Vezzali, L., Stathi, S., McKeown, S., Cocco, V. M., Saguy, T. ve Dixon, J. (2021). Fostering social change among advantaged and disadvantaged group members: Integrating intergroup contact and social identity perspectives on collective action. *Group Processes & Intergroup Relations*, 24(1), 26-47. <https://doi.org/10.1177/1368430219889134>
- Dixon, J., Durrheim, K. ve Tredoux, C. (2007). Intergroup contact and attitudes toward the principle and practice of racial equality. *Psychological Science*, 18(10), 867-872. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2007.01993.x>
- Dixon, J., Durrheim, K., Tredoux, C., Tropp, L., Clack, B. ve Eaton, L. (2010). A paradox of integration? Interracial contact, prejudice reduction, and perceptions of racial discrimination: a paradox of integration. *Journal of Social Issues*, 66(2), 401-416. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2010.01652.x>

- Dixon, J., Levine, M., Reicher, S. ve Durrheim, K. (2012). Beyond prejudice: Are negative evaluations the problem and is getting us to like one another more the solution? *Behavioral and Brain Sciences*, 35(6), 411-425. <https://doi.org/10.1017/S0140525X11002214>
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L. ve Saguy, T. (2009). Commonality and the complexity of “we”: Social attitudes and social change. *Personality and Social Psychology Review*, 13(1), 3-20. <https://doi.org/10.1177/1088868308326751>
- Dovidio, J. F., Gaertner, S. L., Saguy, T. ve Halabi, S. (2008). From when to why: Understanding how contact reduces bias. In *Improving intergroup relations* (pp. 73-90). Blackwell Publishing
- Droogendyk, L., Louis, W. R. ve Wright, S. C. (2016). Renewed promise for positive cross-group contact: The role of supportive contact in empowering collective action. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 48(4), 317-327. <https://doi.org/10.1037/cbs0000058>
- Durrheim, K. ve Dixon, J. (2010). Racial contact and change in south africa: Racial contact and change in south africa. *Journal of Social Issues*, 66(2), 273-288. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2010.01645.x>
- Ellemers, N. (1993). The influence of socio-structural variables on identity management strategies. *European Review of Social Psychology*, 4(1), 27-57. <https://doi.org/10.1080/14792779343000013>
- Ellemers, N., van Knippenberg, A., De Vries, N. ve Wilke, H. (1988). Social identification and permeability of group boundaries. *European Journal of Social Psychology*, 18(6), 497-513. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420180604>
- Federico, C. M. ve Levin, S. (2004). Intergroup biases as a function of reflected status appraisals and support for legitimizing ideologies: Evidence from the usa and israel. *Social Justice Research*, 17(1), 47-73. <https://doi.org/10.1023/B:SORE.0000018092.85878.f6>
- Gaertner, S. L., Dovidio, J. F., Banker, B. S., Houlette, M., Johnson, K. M. ve McGlynn, E. A. (2000). Reducing intergroup conflict: From superordinate goals to decategorization, recategorization, and mutual differentiation. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 4(1), 98-114. <https://doi.org/10.1037/1089-2699.4.1.98>
- Gaertner, S. L., Mann, J., Murrell, A. ve Dovidio, J. F. (1989). Reducing intergroup bias: The benefits of recategorization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(2), 239-249. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.2.239>
- Graf, S., Paolini, S. ve Rubin, M. (2014). Negative intergroup contact is more influential, but positive intergroup contact is more common: Assessing contact prominence and contact prevalence in five Central European countries: Influential negative but more common positive contact. *European Journal of Social Psychology*, 44(6), 536-547. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2052>
- Greenaway, K. H., Quinn, E. A. ve Louis, W. R. (2011). Appealing to common humanity increases forgiveness but reduces collective action among victims of historical atrocities: Appealing to common humanity. *European Journal of Social Psychology*, 41(5), 569-573. <https://doi.org/10.1002/ejsp.802>
- Harrington, H. J. ve Miller, N. (1992). Research and theory in intergroup relations: Issues of consensus and controversy. *Cultural diversity and the schools*, 2, 159-178.
- Hayward, L. E., Tropp, L. R., Hornsey, M. J. ve Barlow, F. K. (2017). Toward a comprehensive understanding of intergroup contact: Descriptions and mediators of positive and negative contact among majority and minority groups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43(3), 347-364. <https://doi.org/10.1177/0146167216685291>
- Henrich, J., Heine, S. J. ve Norenzayan, A. (2010). The weirdest people in the world? *Behavioral and Brain Sciences*, 33(2-3), 61-83. <https://doi.org/10.1017/S0140525X0999152X>
- Henry, P. J. ve Saul, A. (2006). The development of system justification in the developing world. *Social Justice Research*, 19(3), 365-378. <https://doi.org/10.1007/s11211-006-0012-x>
- Hewstone, M., Cairns, E., Voci, A., Hamberger, J., ve Niens, U. (2006). Intergroup contact, forgiveness, and experience of “the troubles” in northern ireland. *Journal of Social Issues*, 62(1), 99-120. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2006.00441.x>
- Hogg, M. A. ve Abrams, D. (1988). *Social identifications: A social psychology of intergroup relations and group processes*. Routledge.

- Hornsey, M. J., Blackwood, L., Louis, W., Fielding, K., Mavor, K., Morton, T., O'Brien, A., Paasonen, K.-E., Smith, J. ve White, K. M. (2006). Why do people engage in collective action? Revisiting the role of perceived effectiveness. *Journal of Applied Social Psychology*, 36(7), 1701-1722. <https://doi.org/10.1111/j.0021-9029.2006.00077.x>
- Hughes, C., Warren, P. Y., Stewart, E. A., Tomaskovic-Devey, D. ve Mears, D. P. (2017). Racial threat, intergroup contact, and school punishment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 54(5), 583-616. <https://doi.org/10.1177/0022427816689811>
- Islam, M. R. ve Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived out-group variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(6), 700-710. <https://doi.org/10.1177/0146167293196005>
- Iyer, A. ve Ryan, M. K. (2009). Why do men and women challenge gender discrimination in the workplace? The role of group status and in-group identification in predicting pathways to collective action. *Journal of Social Issues*, 65(4), 791-814. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01625.x>
- Jackman, M. R. ve Crane, M. (1986). "Some of my best friends are Black...": Interracial friendship and Whites' racial attitudes. *Public opinion quarterly*, 50(4), 459-486. <https://doi.org/10.1086/268998>
- Jackson, J. W. (1993). Contact theory of intergroup hostility: A review and evaluation of the theoretical and empirical literature. *International Journal of Group Tensions*, 23(1), 43-65.
- Jetten, J., Schmitt, M. T., Branscombe, N. R. ve McKimmie, B. M. (2005). Suppressing the negative effect of devaluation on group identification: The role of intergroup differentiation and intragroup respect. *Journal of Experimental Social Psychology*, 41(2), 208-215. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2004.07.008>
- Jiménez-Moya, G., Miranda, D., Drury, J., Saavedra, P. ve González, R. (2019). When nonactivists care: Group efficacy mediates the effect of social identification and perceived instability on the legitimacy of collective action. *Group Processes & Intergroup Relations*, 22(4), 563-577. <https://doi.org/10.1177/1368430217751631>
- Johnston, B. M. ve Glasford, D. E. (2018). Intergroup contact and helping: How quality contact and empathy shape outgroup helping. *Group Processes & Intergroup Relations*, 21(8), 1185-1201. <https://doi.org/10.1177/1368430217711770>
- Jost, J. T. (1997). An experimental replication of the depressed-entitlement effect among women. *Psychology of Women Quarterly*, 21(3), 387-393. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1997.tb00120.x>
- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1-27. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1994.tb01008.x>
- Jost, J. T., Banaji, M. R. ve Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory: Accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25(6), 881-919. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00402.x>
- Jost, J. T. ve Hunyady, O. (2005). Antecedents and consequences of system-justifying ideologies. *Current Directions in Psychological Science*, 14(5), 260-265. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00377.x>
- Jost, J. T., Pelham, B. W., Sheldon, O. ve Ni Sullivan, B. (2003). Social inequality and the reduction of ideological dissonance on behalf of the system: Evidence of enhanced system justification among the disadvantaged. *European Journal of Social Psychology*, 33(1), 13-36. <https://doi.org/10.1002/ejsp.127>
- Karataş, M. (2015). Türk yazılı basınında Suriyeli sığınmacılar ile halk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Migration Studies*, 1(2), 112-151.
- Kauff, M., Asbrock, F., Wagner, U., Pettigrew, T. F., Hewstone, M., Schäfer, S. J. ve Christ, O. (2017). (Bad)Feelings about meeting them? Episodic and chronic intergroup emotions associated with positive and negative intergroup contact as predictors of intergroup behavior. *Frontiers in Psychology*, 8, 1449. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01449>
- Levin, S., van Laar, C. ve Sidanius, J. (2003). The effects of ingroup and outgroup friendships on ethnic attitudes in college: A longitudinal study. *Group Processes & Intergroup Relations*, 6(1), 76-92. <https://doi.org/10.1177/1368430203006001013>

- Louis, W. R., Stork-Brett, K. ve Barlow, F. K. (2013). R. Harre ve F. M. Moghaddam (Ed.), *The psychology of friendship and enmity: Relationships in love, work, politics, and war* içinde (ss. 89–108). Praeger.
- MacInnis, C. C. ve Hodson, G. (2019). Extending the benefits of intergroup contact beyond attitudes: When does intergroup contact predict greater collective action support? *Journal of Theoretical Social Psychology*, 3(1), 11-22. <https://doi.org/10.1002/jts5.23>
- Mackie, D. M., Devos, T. ve Smith, E. R. (2000). Intergroup emotions: Explaining offensive action tendencies in an intergroup context. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(4), 602-616. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.4.602>
- Major, B., Kaiser, C. R. ve McCoy, S. K. (2003). It's not my fault: When and why attributions to prejudice protect self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(6), 772-781. <https://doi.org/10.1177/0146167203029006009>
- McKeown, S. ve Dixon, J. (2017). The "contact hypothesis": Critical reflections and future directions: Critical reflections and future directions. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(1), e12295. <https://doi.org/10.1111/spc3.12295>
- Mummendey, A., Klink, A., Mielke, R., Wenzel, M. ve Blanz, M. (1999). Socio-structural characteristics of intergroup relations and identity management strategies: Results from a field study in East Germany. *European Journal of Social Psychology*, 29(2-3), 259-285.
- Nir, R. ve Sophie, D. W. (2018). Perceived threat, blaming attribution, victim ethnicity and punishment. *International Journal of Intercultural Relations*, 66, 34-40. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2018.06.004>
- Paolini, S., Harwood, J. ve Roffubin, M. (2010). Negative intergroup contact makes group memberships salient: Explaining why intergroup conflict endures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(12), 1723-1738. <https://doi.org/10.1177/0146167210388667>
- Paolini, S., Harwood, J., Rubin, M., Husnu, S., Joyce, N. ve Hewstone, M. (2014). Positive and extensive intergroup contact in the past buffers against the disproportionate impact of negative contact in the present. *European Journal of Social Psychology*, 44(6), 548-562. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2029>
- Patchen, M. (1999). *Diversity and unity: Relations between racial and ethnic group*. Nelson-Hall Publishers.
- Pettigrew, T. F. (1997). Generalized intergroup contact effects on prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(2), 173–185. <https://doi.org/10.1177/0146167297232006>
- Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>
- Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, 38(6), 922-934. <https://doi.org/10.1002/ejsp.504>
- Plant, E. A. ve Devine, P. G. (2003). The antecedents and implications of interracial anxiety. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(6), 790–801. <https://doi.org/10.1177/0146167203029006011>
- Polat, F. Ç. ve Kaya, E. (2017). Bir Ötekileştirme Pratiği: Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-48.
- Reicher, S. (2007). Rethinking the paradigm of prejudice. *South African Journal of Psychology*, 37(4), 820-834. <https://doi.org/10.1177/008124630703700410>
- Reimer, N. K., Becker, J. C., Benz, A., Christ, O., Dhont, K., Klocke, U., Neji, S., Rychlowska, M., Schmid, K. ve Hewstone, M. (2017). Intergroup contact and social change: Implications of negative and positive contact for collective action in advantaged and disadvantaged groups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43(1), 121–136. <https://doi.org/10.1177/0146167216676478>
- Riek, B. M., Mania, E. W. ve Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 336-353. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_4
- Rothbart, M. ve John, O. P. (1985). Social categorization and behavioral episodes: A cognitive analysis of the effects of intergroup contact. *Journal of Social Issues*, 41(3), 81-104. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1985.tb01130.x>

- Saguy, T., Tausch, N., Dovidio, J. F. ve Pratto, F. (2009). The irony of harmony: Intergroup contact can produce false expectations for equality. *Psychological Science*, 20(1), 114-121. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2008.02261.x>
- Schäfer, S. J., Kauff, M., Prati, F., Kros, M., Lang, T. ve Christ, O. (2021). Does negative contact undermine attempts to improve intergroup relations? Deepening the understanding of negative contact and its consequences for intergroup contact research and interventions. *Journal of Social Issues*, 77(1), 197-216. <https://doi.org/10.1111/josi.12422>
- Schlueter, E. ve Scheepers, P. (2010). The relationship between outgroup size and anti-outgroup attitudes: A theoretical synthesis and empirical test of group threat- and intergroup contact theory. *Social Science Research*, 39(2), 285-295. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2009.07.006>
- Sengupta, N. K. ve Sibley, C. G. (2013). Perpetuating one's own disadvantage: Intergroup contact enables the ideological legitimization of inequality. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(11), 1391-1403. <https://doi.org/10.1177/0146167213497593>
- Shelton, J. N. ve Richeson, J. A. (2005). Intergroup contact and pluralistic ignorance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(1), 91-107. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.1.91>
- Sibley, C. G. ve Wilson, M. S. (2007). Political attitudes and the ideology of equality: Differentiating support for liberal and conservative political parties in New Zealand. *New Zealand Journal of Psychology*, 36(2), 72-84.
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (2001). *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge Univ. Press.
- Sidanius, J., Levin, S., Van Laar, C. ve Sears, D. O. (2008). *The diversity challenge: Social identity and intergroup relations on the college campus*. Russell Sage Foundation.
- Sönmez, M. E. ve Adıgüzel, F. (2017). Türkiye'de Suriyeli Sığınmacı Algısı: Gaziantep Şehri Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 797- 807
- Stathi, S., Cameron, L., Hartley, B., ve Bradford, S. (2014). Imagined contact as a prejudice-reduction intervention in schools: The underlying role of similarity and attitudes. *Journal of Applied Social Psychology*, 44(8), 536-546. <https://doi.org/10.1111/jasp.12245>
- Stathi, S., ve Crisp, R. J. (2008). Imagining intergroup contact promotes projection to outgroups. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(4), 943-957. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.02.003>
- Stephan, W. G., Ybarra, O. ve Morrison, K. R. (2009). T. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination içinde* (ss. 43-60). Psychology Press.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157-175. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1985.tb01134.x>
- Stürmer, S. ve Simon, B. (2004). Collective action: Towards a dual-pathway model. *European Review of Social Psychology*, 15(1), 59-99. <https://doi.org/10.1080/10463280340000117>
- Subašić, E., Reynolds, K. J. ve Turner, J. C. (2008). The political solidarity model of social change: Dynamics of self-categorization in intergroup power relations. *Personality and Social Psychology Review*, 12(4), 330-352. <https://doi.org/10.1177/1088868308323223>
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge University Press.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin ve S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*. (pp. 33-48). Brooks/Cole.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations içinde* (ss. 33-48). Brooks/Cole.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1986). S. Worchel ve W. G. Austin (Ed.), *Psychology of intergroup relations* (2. bs.) içinde (ss. 7-24). Nelson-Hall.
- Tam, T., Hewstone, M., Cairns, E., Tausch, N., Maio, G. ve Kenworthy, J. (2007). The impact of intergroup emotions on forgiveness in northern ireland. *Group Processes & Intergroup Relations*, 10(1), 119-136. <https://doi.org/10.1177/1368430207071345>
- Tausch, N., Becker, J. C., Spears, R., Christ, O., Saab, R., Singh, P. ve Siddiqui, R. N. (2011). Explaining radical group behavior: Developing emotion and efficacy routes to normative and nonnormative collective action. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(1), 129-148. <https://doi.org/10.1037/a0022728>

- Tausch, N., Saguy, T. ve Bryson, J. (2015). How does intergroup contact affect social change? Its impact on collective action and individual mobility intentions among members of a disadvantaged group: how does intergroup contact affect social change. *Journal of Social Issues*, 71(3), 536–553. <https://doi.org/10.1111/josi.12127>
- Taylor, D. M. ve McKirnan, D. J. (1984). Theoretical contributions: A five-stage model of intergroup relations. *British Journal of Social Psychology*, 23(4), 291–300.
- Techakesari, P., Droogendyk, L., Wright, S. C., Louis, W. R. ve Barlow, F. K. (2017). Supportive contact and LGBT collective action: The moderating role of membership in specific groups. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 23(3), 307–316. <https://doi.org/10.1037/pac0000240>
- Terry, D. J., Carey, C. J. ve Callan, V. J. (2001). Employee adjustment to an organizational merger: An intergroup perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(3), 267–280. <https://doi.org/10.1177/0146167201273001>
- Tropp, L.R., Uluğ, Ö.M. ve Uysal, M.S. (2021). How intergroup contact and communication about group differences predict collective action intentions among advantaged groups. *International Journal of Intercultural Relations*, 80, 7–16. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2020.10.012>
- Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 5(1), 1–34. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420050102>
- Türkiye Göç İdaresi Başkanlığı. (2025). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- van Zomeren, M., Postmes, T. ve Spears, R. (2008). Toward an integrative social identity model of collective action: A quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin*, 134(4), 504–535. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.4.504>
- van Zomeren, M., Spears, R., Fischer, A. H. ve Leach, C. W. (2004). Put your money where your mouth is! Explaining collective action tendencies through group-based anger and group efficacy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(5), 649–664. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.5.649>
- Verkuyten, M., Thijs, J. ve Bekhuis, H. (2010). Intergroup contact and ingroup reappraisal: Examining the deprovincialization thesis. *Social Psychology Quarterly*, 73(4), 398–416. <https://doi.org/10.1177/0190272510389015>
- Vezzali, L., Andrighetto, L., Capozza, D., Di Bernardo, G.A. ve Saguy, T. (2017). Discussing differences between groups: The content of intergroup encounters and motivation for social change among members of advantaged groups. *Journal of Theoretical Social Psychology*, 1(2), 52–59. <https://doi.org/10.1002/jts5.12>
- Vezzali, L., Capozza, D., Stathi, S. ve Giovannini, D. (2012). Increasing outgroup trust, reducing inhumanization, and enhancing future contact intentions via imagined intergroup contact. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(1), 437–440. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.09.008>
- Walker, I. ve Smith, H. J. (2002). *Relative deprivation: Specification, development, and integration*. Cambridge University Press.
- Wright, S. C. (2001). J. T. Jost ve B. Major (Ed.), *The psychology of legitimacy* içinde (ss. 223–254). Cambridge University Press.
- Wright, S. C. (2010). J. F. Dovidio, M. Hewstone, P. Glick ve V. M. Esses (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping, and discrimination* içinde (ss. 577–596). SAGE.
- Wright, S. C. (2013). J. F. Dovidio, M. Hewstone, P. Glick ve V. M. Esses (Ed.), *The SAGE handbook of prejudice, stereotyping and discrimination* içinde (ss. 345–360). SAGE.
- Wright, S. C. ve Lubensky, M. E. (2009). The struggle for social equality: Collective action versus prejudice reduction. In S. Demoulin, J.-P. Leyens ve J. F. Dovidio (Eds.), *Intergroup misunderstandings: Impact of divergent social realities* (pp. 291–310). Psychology Press.
- Wright, S. C., Taylor, D. M. ve Moghaddam, F. M. (1990). Responding to membership in a disadvantaged group: From acceptance to collective protest. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 994–1003. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.6.994>
- Zhou, S., Page-Gould, E., Aron, A., Moyer, A., ve Hewstone, M. (2019). The extended contact hypothesis: A meta-analysis on 20 years of research. *Personality and Social Psychology Review*, 23(2), 132–160. <https://doi.org/10.1177/1088868318762647>